

Werk in uitvoering (2): van veldwerk tot standaardrapport

Onderzoek naar de kwaliteit van rapporten van
archeologische proefsleuvenprojecten en opgravingen

Inhoud

	Samenvatting	5
1	Inleiding	9
1.1	Doelstelling van het onderzoek	10
1.2	Leeswijzer	11
2	Onderzoeksmethode en werkwijze	13
3	Bevindingen ten aanzien van de standaardrapporten	17
3.1	Administratieve gegevens	17
3.2	Onderzoekopdracht en -doelstelling	18
3.3	Informatie uit het vooronderzoek	18
3.4	Toegepaste werkwijze	19
3.5	Weergave van de resultaten	20
3.6	Interpretatie	22
3.7	Vindplaatswaardering	23
3.8	Selectieadvies	24
3.9	Presentatie	25
3.10	Eindoordeel	26
4	Vergelijking met voorgaande studies	27
5	Conclusies en aanbevelingen	31
	Bijlage 1 De resultaten van het rapportenonderzoek	37
	Bijlage 2 De beoordeelde categorieën rapport-opstellers	57

Samenvatting

De Erfgoedinspectie heeft in samenwerking met de Rijksdienst voor Archeologie, Cultuurlandschap en Monumenten (RACM) in 2006 een grootschalig onderzoek uitgevoerd naar de kwaliteit van archeologisch onderzoek dat in het kader van de Archeologische Monumentenzorg in Nederland wordt verricht. Dit onderzoek was in 2005 door de staatssecretaris van Cultuur, mw. Medy van der Laan, aan de Tweede Kamer toegezegd naar aanleiding van een door de rijksdienst uitgebracht onderzoeksrapport.¹ Uit dit rapport bleek dat van 100 programma's van eisen (PvE's) die waren opgesteld door private partijen en op basis waarvan archeologisch veldwerk werd verricht, de helft van onvoldoende kwaliteit was. Het nieuwe onderzoek zou worden verbreed naar de vervolgfases uit de onderzoeksketen (opgravingen in het veld en de verslaglegging ervan in de standaardrapporten) en naar alle uitvoerders van archeologisch onderzoek (commerciële bedrijven, gemeentelijke archeologische diensten, universitaire instellingen en de rijksdienst zelf).

Het doel van het onderzoek was om de kwaliteit vast te stellen van archeologisch onderzoek dat in 2006 is verricht. Hierbij is het begrip 'kwaliteit' gedefinieerd als 'wetenschappelijk verantwoord handelen'. Met andere woorden, of er bij bodemverstoringen op dusdanige wijze met het archeologische erfgoed wordt omgegaan dat het gegevens en informatie genereert waarmee een bijdrage kan worden geleverd aan de beeldvorming van het verleden. Hierbij is gekeken naar programma's van eisen die sturing geven aan graafwerkzaamheden, naar de werkzaamheden in het veld en naar de verslaglegging van die werkzaamheden.

De bevindingen van het onderzoek zijn in twee deelrapporten gepubliceerd. Het eerste deel van de rapportage, 'Werk in uitvoering (1): van PvE tot veldwerk', heeft de minister van OCW, dr. Ronald Plasterk op 4 oktober 2007 aan de Tweede Kamer aangeboden.² Daarin is inzicht gegeven in de mate waarin de programma's van eisen die in 2006 sturing gaven aan het veldwerk, de elementaire onderdelen bevatten voor het wetenschappelijk verantwoord kunnen uitvoeren van dat veldwerk en in de mate waarin bij de uitvoering in het veld eveneens sprake is van wetenschappelijk verantwoord handelen. Hiervoor is een representatieve steekproef van 92 programma's van eisen beoordeeld, die waren opgesteld door bedrijven, gemeentelijke archeologische diensten, universiteiten, provincies en de rijksdienst. Het betrof PvE's voor opgravingen (43) en voor proefsleuvenprojecten die in het kader van archeologisch inventariserend vooronderzoek zouden worden uitgevoerd (49). Tegelijkertijd zijn 50 veldwerkprojecten (20 opgravingen en 30 proefsleuvenprojecten) geïnspecteerd. De conclusie hiervan was dat 67% van de PvE's voldoende tot goed was

¹ J.G.A. Bazelmans, O. Brinkkemper, J.H.C. Deeben, J. van Doesburg, R.C.G.M. Lauwerier & P.A.M. Zoetbrood, 2005, *Mag het ietsje meer zijn? Een onderzoek naar door bedrijven opgestelde Programma's van Eisen voor archeologisch onderzoek uit de periode 2003-2004*, Amersfoort (Rapportage Archeologische Monumentenzorg 120).

² M.H. van den Dries & P.A.M. Zoetbrood, 2007, *Werk in uitvoering (1): van PvE tot veldwerk. Onderzoek naar de kwaliteit van archeologische programma's van eisen en van de uitvoering in het veld*. Uitgave Erfgoedinspectie, Den Haag.

bevonden en dat dit een verbetering was ten opzichte van de situatie daarvoor. In de evaluatie van het veldwerk werd geen bevestiging gevonden voor de door de Kamer geuite ernstige zorgen over de kwaliteit van het archeologisch onderzoek. Wel werd vastgesteld dat uitvoerders zich in hun handelen lang niet altijd laten leiden door de doelstelling van het onderzoek en/of de archeologisch inhoudelijke vraagstelling. Hierdoor is er met name bij de monsternamen voor specialistisch onderzoek vaak sprake van een routinematige of ambachtelijke werkwijze in plaats van een wetenschappelijke werkwijze.

De verbetering ten spijt heeft de Erfgoedinspectie ook aangegeven dat het nalevingstekort van 32% allerm minst verwaarloosbaar is en zijn er aanbevelingen gedaan om tot nog meer verbeteringen te komen. Gezien de functie en het belang van PvE's voor de archeologische monumentenzorg is ook aangegeven dat het nog steeds de nadrukkelijke aandacht van het toezicht dient te krijgen.

Het voorliggende rapport bevat de resultaten en conclusies van het tweede deel van het onderzoek. Dit deel bevat de bevindingen van een beoordeling van zogenaamde standaardrapporten, de wettelijk verplichte verslagleggingen van archeologisch veldwerk. Ten aanzien van de kwaliteit van de rapportage van het archeologisch veldwerk staat de vraag centraal in welke mate in de archeologische standaardrapporten die in 2006 zijn gepubliceerd, op wetenschappelijk verantwoorde wijze verslag wordt gedaan van archeologisch veldonderzoek.

Voor dit deelonderzoek is een representatieve steekproef van 85 standaardrapporten uit 2006 beoordeeld. Het betreft standaardrapporten van alle houders van een opgravingsvergunning (of toestemmingsverklaring): archeologische bedrijven, gemeentelijke archeologische diensten, universiteiten en de rijkdienst.

Uit het onderzoek komt naar voren dat 63,5% van de onderzochte standaardrapporten voldoende (41%) of goed (22,5%) is, maar dat meer dan een derde (36,5%) van de rapporten dus nog onder de maat en in wetenschappelijke zin niet verantwoord is. Ten opzichte van eerdere onderzoeken betekent het echter wel dat ook hierin een verbetering is opgetreden. De standaardrapporten zijn vooral completer geworden en tonen een betere afstemming tussen de uitgangssituatie, de vraagstelling en de uitkomsten van het archeologisch onderzoek. Niettemin dient de inhoudelijke kwaliteit van de individuele onderdelen sterk te worden verbeterd. Maar liefst 39% van de opgravingsrapporten heeft een onvoldoende voor meerdere inhoudelijke beoordelingen en 22% heeft zelfs voor meer dan de helft van de (9) inhoudelijke kwaliteitsbeoordelingen een onvoldoende. Van de rapporten van proefsleuvenprojecten heeft zelfs 42% een onvoldoende voor meerdere inhoudelijke beoordelingen en heeft 21% voor meer dan de helft van de (7) inhoudelijke kwaliteitsbeoordelingen een onvoldoende.

De Erfgoedinspectie acht het noodzakelijk dat het aandeel slechte standaardrapporten tot een aanvaardbaar niveau wordt teruggedrongen. Dit rapport bevat dan ook aanbevelingen voor zowel de vergunninghouders die standaardrapporten moeten leveren als voor overheden die opdracht geven tot een archeologisch onderzoek dat tot een standaardrapport leidt. Vergunninghouders dienen in het belang van de monumentenzorg te voorkomen dat zij cruciale informatie niet rapporteren, omdat dat de wetenschappelijke waarde van het standaardrapport en dus van het onderzoek ernstig beperkt. Vooral de toegepaste werkwijze en het specialistisch onderzoek blijven ondermaats. Daarnaast moeten zij meer aandacht besteden aan de archeologisch inhoudelijke kwaliteit van de hoofdonderdelen van de verslaglegging. Verder kunnen de vele rapporten die voldoende zijn omdat ze alle cruciale onderdelen bevatten, met relatief weinig moeite worden opgewerkt tot 'goede' rapporten door meer aandacht aan de details en de presentatie te besteden.

Aan overheden die opdrachtgever zijn van archeologisch onderzoek, beveelt de Erfgoedinspectie aan om meer en beter gebruik te maken van de middelen die hen ter beschikking staan om sturing te geven aan en toezicht te houden op de uitvoering van archeologisch onderzoek. Te denken valt aan het publiekrechtelijk verankeren van het gebruik van het programma van eisen en van een goedkeuringsvereiste van standaardrapporten.

Gezien het belang van de verslaglegging van archeologisch onderzoek voor het vastleggen en ontsluiten van de vergaarde kennis van verleden samenlevingen, zal de rijksoverheid in haar rol als toezichthouder de kwaliteit van de archeologische onderzoeksverslagen nauwlettend in het oog blijven houden.

Het voorliggende rapport bevat de bevindingen van een onderzoek dat de Erfgoedinspectie en de Rijksdienst voor Archeologie, Cultuurlandschap en Monumenten (RACM) hebben uitgevoerd naar de kwaliteit van archeologische standaardrapporten die in 2006 zijn uitgebracht. Een standaardrapport is het sluitstuk van een archeologisch onderzoek dat een houder van een opgravingsvergunning (of toestemmingsverklaring) volgens de in de Monumentenwet 1988 vastgestelde termijn van uiterlijk twee jaar na afloop van een veldwerk moet opleveren. Samen met de documentatie van het veldwerk en de eventuele vondsten is een dergelijk rapport het enige dat rest van de sporen van het menselijk handelen in de bodem nadat deze zijn opgegraven.

Dit rapport betreft het tweede en laatste deel van een grootschalig onderzoek naar de kwaliteit van door houders van een opgravingsvergunning (of toestemmingsverklaring) verricht archeologisch onderzoek in het kader van de archeologische monumentenzorg in 2006. De aanleiding voor het onderzoek was een toezegging die de staatssecretaris van Cultuur en Media, Medy van der Laan, medio 2005 aan de Tweede Kamer deed.³ Dit gebeurde naar aanleiding van een door de RACM (toen nog Rijksdienst voor het Oudheidkundig Bodemonderzoek) uitgebracht onderzoeksrapport.⁴ In dit rapport constateert de rijksdienst dat van 100 programma's van eisen die in de periode 2003-2004 door private partijen waren opgesteld en die sturing gaven aan archeologisch veldwerk, ruim de helft van onvoldoende kwaliteit is. De toezegging van de staatssecretaris hield in dat in 2006 opnieuw onderzoek zou worden gedaan naar de kwaliteit van PvE's en dat dit zich zou richten op alle uitvoerders van archeologisch onderzoek: commerciële bedrijven, gemeentelijke archeologische diensten, universitaire instellingen en de rijksdienst zelf. Tevens zou het onderzoek worden verbreed naar de vervolgfases uit de onderzoeksketen, te weten de graafwerkzaamheden in het veld en de verslaglegging ervan in een standaardrapport.

In zijn totaliteit richtte het onderzoek zich op drie aspecten: (1) een beoordeling van de kwaliteit van PvE's, (2) een beoordeling van de uitvoering van het veldwerk en (3) een beoordeling van de kwaliteit van standaardrapporten. De bevindingen ten aanzien van de eerste twee aspecten is weergegeven in het eerste deelrapport, 'Werk in uitvoering (1): van PvE tot veldwerk', dat in oktober 2007 aan de Tweede Kamer is aangeboden.⁵ Daarin is

³ In de brief met als kenmerk DCE/2005/30401.

⁴ J.G.A. Bazelmans *et al.*, 2005, Mag het ietsje meer zijn? Een onderzoek naar door bedrijven opgestelde Programma's van Eisen voor archeologisch onderzoek uit de periode 2003-2004, Amersfoort (Rapportage Archeologische Monumentenzorg 120).

⁵ De verslaglegging van de deelonderzoeken is om organisatorische redenen opgesplitst in twee rapporten. PvE's en het veldwerk vormen de eerste en tweede fase van de archeologische onderzoeksketen. Het onderzoek hiernaar kon in 2006 worden afgerond en in 2007 worden gerapporteerd. Na het veldwerk volgt een periode van uitwerking van maximaal twee jaar, dat wordt afgesloten met een standaardrapport. De periode die nodig was om een voldoende aantal standaardrapporten te verzamelen die in 2006 zijn uitgebracht, bleek langer dan de periode die in 2006 beschikbaar was voor het onderzoek. Aangezien er aan de Tweede Kamer toezeggingen waren gedaan over de termijn waarop verslag zou worden uitgebracht, is met de verslaglegging van de bevindingen ten aanzien van de PvE's en het veldwerk niet gewacht op de uitkomsten van het laatste deel van het onderzoek.

inzicht gegeven in (1) de mate waarin de programma's van eisen (PvE's) die in 2006 sturing gaven aan de uitvoering van het veldwerk de elementaire onderdelen bevatten voor het wetenschappelijk verantwoord kunnen uitvoeren van dat veldwerk en (2) in de mate waarin bij de uitvoering in het veld eveneens sprake is van wetenschappelijk verantwoord handelen. De conclusie was dat er in vergelijking met eerdere onderzoeken een verbetering valt waar te nemen in de kwaliteit van de programma's van eisen, maar dat nog steeds een derde als slecht moet worden bestempeld. Ten aanzien van het veldwerk is er geen cijfermatig vergelijkingsmateriaal, maar hierbij is vastgesteld dat er geen bevestiging gevonden is voor de door de Kamerleden geuite ernstige zorgen over de kwaliteit van het archeologisch onderzoek. Wel werd vastgesteld dat uitvoerders zich in hun handelen lang niet altijd laten leiden door de doelstelling van het onderzoek en/of de archeologisch inhoudelijke vraagstelling. Hierdoor is er met name bij de monsternamen voor specialistisch onderzoek vaak sprake van een routinematige of ambachtelijke werkwijze in plaats van een wetenschappelijke werkwijze.

1.1 Doelstelling van het onderzoek

De doelstelling van dit tweede deelonderzoek was het in beeld brengen van de kwaliteit van archeologische onderzoeksverslagen. Dit is gedaan aan de hand van verslagen die zijn verschenen in 2006. Hierbij is het begrip 'kwaliteit' gedefinieerd als 'wetenschappelijk verantwoord handelen'. De centrale vraag was in welke mate in de archeologische standaardrapporten uit 2006 op wetenschappelijk verantwoorde wijze verslag wordt gedaan van archeologisch veldwerk. Met andere woorden, of er bij bodemverstoringen op dusdanige wijze over het aangetroffen archeologische erfgoed wordt gerapporteerd dat het gegevens en informatie oplevert waarmee een bijdrage kan worden geleverd aan de beeldvorming van het verleden.

Het beoordelingskader dat daarvoor is gehanteerd is de Kwaliteitsnorm Nederlandse Archeologie (KNA),⁶ die door de archeologische gemeenschap wordt gebruikt om binnen een commerciële setting het wetenschappelijke verantwoord handelen te borgen.

Het onderzoek is beperkt tot rapporten van archeologische projecten waarbij daadwerkelijk sprake is van graafwerkzaamheden. Dit betekent dat alleen is gekeken naar inventariserende veldonderzoeken (IVO's) door middel van proefsleuven en naar opgravingen. Archeologische begeleidingen en inventarisaties door middel van booronderzoeken zijn niet meegenomen. De belangrijkste reden daarvoor is dat ten tijde van het onderzoek er voor projecten waarbij niet gegraven werd nog geen wettelijke verplichting was tot het werken volgens een programma van eisen of een plan van aanpak.

⁶ Zie www.sikb.nl voor de Kwaliteitsnorm Nederlandse Archeologie. Voor het onderhavige onderzoek is versie 2.2 gehanteerd.

Het onderzoek richtte zich op verslagen van alle categorieën vergunninghouders (bedrijven, universiteiten, gemeentelijke archeologische diensten en de RACM). Het was niet de bedoeling om eventuele kwaliteitsverschillen tussen deelverzamelingen van uitvoerders te traceren. Binnen de populatie lopen de aandelen per categorie opsteller of uitvoerder te sterk uiteen om op basis van een beperkte steekproef tot statistisch significante vergelijkingen te kunnen komen.

Een neveneffect van de gekozen onderzoeksopzet is dat de resultaten inzicht kunnen geven in de ontwikkeling van de kwaliteit in de afgelopen jaren, door deze te vergelijken met die van eerdere studies van de toenmalige Rijksinspectie voor de Archeologie⁷ en Rijksdienst voor het Oudheidkundig Bodemonderzoek.⁸ Hierbij moet worden aangetekend dat het voorgaande onderzoek van de Inspectie er niet op gericht was een uitspraak te doen over de algehele kwaliteit van de IVO-rapporten. Er is nagegaan of alle uitvoerders zich bij het schrijven van rapporten hielden aan de bepalingen uit de KNA. Daarbij is van alle uitvoerders een willekeurig rapport bekeken. Deze steekproef was dus niet representatief voor de gehele populatie aan rapporten, zoals dat bij het huidige onderzoek wel het geval is. Ten aanzien van het rapport van de Rijksdienst moet worden opgemerkt dat het alleen betrekking had op een specifieke categorie uitvoerders, namelijk bedrijven. Ook deze steekproef was dus niet representatief voor de populatie. Een vergelijking van de resultaten van de verschillende onderzoeken kan dan ook uitsluitend indicaties opleveren over trends die niet statistisch kunnen worden vastgesteld.

1.2 Leeswijzer

De beide delen van 'Werk in uitvoering' geven elk een afgerond beeld van een deel van de archeologische onderzoeksketen en kunnen onafhankelijk van elkaar worden gelezen. Voor de vergelijkbaarheid is zoveel mogelijk dezelfde structuur gehanteerd, maar er zijn ook verschillen tussen de deelrapporten. Zo wordt in dit tweede deel niet de gehele onderbouwing herhaald voor de keuzes die gemaakt zijn ten aanzien van de doelstellingen van het onderzoek. In dit deel wordt wel een vergelijking gemaakt met de conclusies uit het eerste deel en met eerdere studies. Alleen de beide delen samen geven dus een compleet beeld van de kwaliteit van de archeologische onderzoeksketen zoals die in 2006 werd uitgevoerd.

⁷ N.A. Aten, M.H. van den Dries, G.R.M. van den Eynde, D.H. de Jager & S.J. Boogert, 2005, IVO op niveau? Een onderzoek naar de kwaliteit van rapporten van archeologisch inventariserend veldonderzoek (IVO), Den Haag (RIA-rapport 2).

⁸ J.G.A. Bazelmans *et al.*, 2005, Mag het ietsje meer zijn? Een onderzoek naar door bedrijven opgestelde Programma's van Eisen voor archeologisch onderzoek uit de periode 2003-2004, Amersfoort (Rapportage Archeologische Monumentenzorg 120).

In dit rapport worden in hoofdstuk 1 het onderzoekskader en de doelstellingen geschetst. Hoofdstuk 2 bevat de verantwoording van de onderzoeksmethode en de werkwijze die zijn toegepast. In hoofdstuk 3 zijn de bevindingen weergegeven, gevolgd door een vergelijking van de resultaten met die uit eerdere studies in hoofdstuk 4. Het slothoofdstuk (5) bevat de conclusies en aanbevelingen.

Uitgangspunten voor de beoordeling

Van de archeologische standaardrapporten is onderzocht hoe deze scoren op die onderdelen uit de KNA die bedoeld zijn om een wetenschappelijk verantwoorde verslaglegging te bewerkstelligen. Daarbij is het uitgangspunt gehanteerd dat er alleen sprake kan zijn van een wetenschappelijk verantwoorde verslaglegging als minimaal de daartoe opgestelde bepalingen uit de KNA worden opgevolgd. Dit betekent dat in een rapport voldoende verantwoording moet worden afgelegd over de uitvoering van een veldwerk. Daarbij dient te worden aangegeven wat de uitgangssituatie was (stand van zaken van het kennisniveau), wat de daaruit afgeleide vraagstelling voor het onderzoek was, hoe gepoogd is daarop een antwoord te geven, wat de uitkomsten daarvan zijn en hoe die zich verhouden tot de uitgangspunten.

Bij de beoordeling is dan ook vooral gelet op de weergave van de benodigde en de al beschikbare archeologische kennis en informatie, de daarop afgestemde gespecificeerde archeologische verwachting, de daaraan ontleende archeologische vraagstelling voor het veldonderzoek, de beschrijving van de werkwijze die is ingezet om de vraagstelling te beantwoorden, de motivatie voor de gemaakte methodische keuzes en de presentatie van de resultaten. Bij het rapporteren van een IVO volgt daarop een waardebeoordeling van de aangetroffen vindplaatsen en eventueel een selectieadvies.⁹

Bij de beoordeling van deze aspecten is niet alleen nagegaan of ze (in voldoende mate) aanwezig zijn, maar ook of ze archeologisch inhoudelijk verantwoord zijn en of ze helder/begrijpelijk zijn verwoord. Verder is gekeken naar de presentatie van de gegevens. Hierbij was het uitgangspunt dat de gegevens volledig dienen te zijn en interpreteerbaar voor anderen.

Tot slot is gekeken naar de aanwezigheid van de benodigde administratieve gegevens over het project, de kwaliteit van het kaartmateriaal, de bronverwijzingen en de gebruikte literatuur.

Aan de beoordeling is een eindconclusie (goed, voldoende of slecht) verbonden.

Het criterium voor een positief eindoordeel (voldoende) was dat een standaardrapport een beschrijving moet bevatten van de resultaten van eerdere onderzoeken, een daaraan ontleende archeologische verwachting, een op de verwachting afgestemde doelstelling/vraagstelling die voor het veldwerk is gehanteerd, een beschrijving van de tijdens het veldwerk toegepaste onderzoeksmethode en werkwijze. Indien van toepassing, moeten vervolgens de resultaten van het veldwerk voldoende zijn beschreven.

Ten aanzien van de weergave van de analyse en interpretatie van de gegevens is het standpunt gehanteerd dat een rapport hierop niet kan worden 'afgekeurd'. Met name over de interpretatie van de gepresenteerde gegevens kunnen de meningen verschillen. Dat is

⁹Aangezien het doel van een inventarisatie door middel van proefsleuven en van een opgraving verschilt, en dus ook het karakter van de verslaglegging, is er bij de beoordeling van de rapportages vanuit gegaan dat deze specifieke doelen van de veldwerkzaamheden tot hun recht zouden moeten komen in de standaardrapporten. Dit had als consequentie dat het beoordelingsprotocol moest worden toegesneden op deze specifieke aandachtspunten en dat er dus met twee verschillende onderzoeksprotocollen is gewerkt (zie bijlage 1).

immers karakteristiek voor een wetenschappelijke discussie. Wel is het van belang dat uit het rapport duidelijk naar voren komt waarom men tot een bepaalde interpretatie komt. Bovendien moeten de gegevens, op grond waarvan de analyse en interpretatie tot stand komen, inzichtelijk zijn zodat de interpretatie te verifiëren is en de analyse herhaalbaar is. Het criterium om een standaardrapport als “goed” te kunnen bestempelen, is dat ook de andere onderdelen, zoals de administratieve gegevens, de bronverwijzingen, het kaartmateriaal etc., van een minimaal aanvaardbaar niveau zijn.

De steekproef

Om uitspraken te kunnen doen over de algehele kwaliteit van rapporten die in 2006 zijn uitgebracht, moest een steekproef worden genomen die de populatie representeert. Een complicatie daarvoor was dat op het moment (begin 2006) dat de omvang en samenstelling van de steekproef moesten worden bepaald, de omvang en samenstelling van de populatie aan standaardrapporten die in 2006 zouden verschijnen nog niet bekend was. Er kon hooguit een schatting van de populatie worden gemaakt op basis van het aantal onderzoeksmeldingen uit 2004.¹⁰ De daadwerkelijke populatie kon er echter anders uit komen te zien omdat er een langere periode kan verstrijken tussen de melding en de rapportage van een archeologisch onderzoek (doordat verlengingen van de termijn mogelijk zijn). Omgekeerd konden er ook rapporten van onderzoeksmeldingen uit 2005 en 2006 in de populatie terecht komen omdat ze ver binnen de tweejaar-termijn zijn uitgebracht.

Wel was duidelijk dat de populatie geen evenredige verdeling heeft van de partijen die rapportages opstellen. Evenmin is er een evenredige verdeling tussen de standaardrapporten voor proefsleuvenonderzoeken en voor opgravingen. Voor het selecteren van rapporten voor de steekproef is dan ook het uitgangspunt gehanteerd dat het aanbod aan rapporten gevolgd zou worden en dat de verhoudingen binnen de steekproef gecorrigeerd zouden worden als de rapportenpopulatie voor 2006 bekend zou zijn. Dit bracht met zich mee dat er is gekozen voor een aselechte steekproef waarbij de partijen die de meeste veldwerkprojecten uitvoeren en dus rapporteren ook de grootste kans hadden om in de steekproef te worden opgenomen.

Op basis van de onderzoeksmeldingen uit 2004 in het archeologische informatiesysteem Archis, is de omvang van de populatie aan standaardrapporten voor 2006 geschat op 286 veldwerkprojecten (150 opgravingen en 136 proefsleuvenonderzoeken met een duur van minimaal 5 dagen). In principe wilden de onderzoekers een zo klein mogelijke foutenmarge van 5% tolereren en een betrouwbaarheidsniveau van minimaal (95%) nastreven. Bij een geschatte populatiegrootte van 286 veldprojecten, vereiste dat een minimale steekproefgrootte van 165. Gegeven de beschikbare capaciteit aan beoordelaars en de

¹⁰ Elk archeologisch onderzoek waarbij de bodem wordt geroerd, dient bij de rijksdienst te worden gemeld. Vervolgens leidt in principe elke onderzoeksmelding maximaal twee jaar later tot een rapportage.

beoogde doorlooptijd van het onderzoek was dit echter niet uitvoerbaar. Er is dan ook een concessie op dit vlak gedaan. Op voorhand werd een iets grotere foutenmarge (9%) toegestaan, waardoor de minimaal benodigde steekproefgrootte op 85 standaardrapporten kwam te liggen.

Bij het selecteren van standaardrapporten voor de steekproef is er naar gestreefd om zo veel mogelijk rapporten te verzamelen van projecten waarvan het veldwerk en dus het PvE ook was beoordeeld. De reden daarvoor was dat er gekeken zou kunnen worden of de bepalingen uit de PvE's waren terug te vinden in de rapportage. Tegen het eind van 2006 bleek er slechts een zeer gering aantal rapporten beschikbaar te zijn van projecten die in 2006 waren uitgevoerd en waarvan het veldwerk en het PvE waren beoordeeld. Bovendien waren het bijna uitsluitend rapporten van kleinere projecten (veelal proefsleuvenprojecten), maar nauwelijks van (grotere) opgravingen. Er bleken gedurende 2006 überhaupt weinig rapporten te worden opgeleverd van projecten die in 2006 waren uitgevoerd. Het accent van de steekproef verschoof naar rapporten van veldprojecten die in 2005 of 2004 waren uitgevoerd en in 2006 werden gepubliceerd. Het aanbod volgend is het totaal aantal beoordeelde standaardrapporten uit 2006 uiteindelijk op het beoogde aantal van 85 gekomen (62 van inventarisaties en 23 van opgravingen). Hierbij is ten aanzien van de verdeling over de verschillende typen vergunninghouders (zie bijlage 2) geconstateerd dat deze afwijkt van de populatie aan PvE's en veldwerkprojecten (zie Werk in uitvoering (1), bijlage 3, p. 77). Er bleek sprake te zijn van een aanzienlijk nalevingstekort ten aanzien van het indienen van standaardrapporten binnen de gestelde termijn. Vooral de rapporten van gemeentelijke archeologische diensten ontbraken. Hierdoor is het aandeel van de gemeentelijke archeologische diensten in het tweede deel van het onderzoek veel kleiner (13%) dan in het eerste deel (36%) en het aandeel van de archeologische bedrijven veel groter (nu 84%, in het vorige deelonderzoek 50%).

Begin 2007 kon de uiteindelijke rapportenpopulatie van 2006 worden vastgesteld op 255 (197 rapporten van proefsleuvenprojecten en 58 van opgravingen). Dit was iets minder dan was ingeschat. Hiervan is 33,3% (respectievelijk 31,5% van de proefsleuvenonderzoeken en 40% van de opgravingen) beoordeeld. Dit is dus ook een iets groter percentage dan aanvankelijk was geschat. Dat veranderde echter niets aan het betrouwbaarheidsniveau en de potentiële foutenmarge van de steekproef ten opzichte van de populatie.

Hoewel het onderzoek zich op kwalitatieve zaken richtte die zich lastig laten objectiveren, was het toch van belang dat het beoordelen van de standaardrapporten zo objectief mogelijk zou gebeuren. Om dit te bewerkstelligen zijn ze alle beoordeeld op basis van een protocol met gesloten vragen (zie bijlage 1). De beoordelaars moesten hun antwoorden selecteren uit een keuzelijst en deze voorzien van een toelichting, zodat eventuele variaties in de beoordelingen te traceren zouden zijn. Bij aanvang van het onderzoek heeft

er een briefing van de beoordelaars plaatsgevonden en zijn er proefbeoordelingen uitgevoerd om de protocollen te testen en om de beoordelingswijze van het onderzoeksteam te uniformeren. Ten slotte heeft één persoon alle beoordelingsverslagen gelezen om eventuele variaties in de beoordelingen te signaleren en te corrigeren.

Bevindingen ten aanzien van de standaardrapporten

De bevindingen worden in dit hoofdstuk op hoofdlijnen besproken. Alle onderliggende gegevens en de scoretabellen zijn weergegeven in bijlage 1. Doordat de verslagen van inventariserende veldonderzoeken andere onderdelen dienen te bevatten dan die van opgravingen, zijn de in de onderstaande paragrafen besproken onderdelen niet allemaal van toepassing op zowel opgravingsverslagen als op verslagen van inventarisaties.

3.1 Administratieve gegevens

Elk standaardrapport dient volgens de kwaliteitsnorm de basisgegevens van het onderzoek en de uitvoerder te bevatten. Deze gegevens zijn in de beoordeelde rapporten grotendeels aanwezig (zie bijlage 1, tabellen 1 tot en met 12), op een aantal opvallende onderdelen na. Zo is in 20% van de rapporten niet aangegeven onder welke bevoegde overheid het onderzoek is uitgevoerd (tabel 4).

Verder is bij een opvallend groot aantal rapporten (52%) de aanduiding van de locatie van het onderzoeksgebied niet compleet. Dit komt doordat meestal de door de KNA gevraagde vier hoekcoördinaten van het onderzochte terrein ontbreken (tabel 6). Veelal wordt (nog steeds) volstaan met alleen de weergave van de centrumcoördinaten.

Ook de plaats waar de vondsten en de documentatie (zullen) worden beheerd wordt in 32% van de rapporten niet aangegeven (tabel 9), terwijl in alle gevallen deze gegevens zondermeer bekend verondersteld mogen worden. Indien een gemeentelijke dienst het onderzoek heeft uitgevoerd wordt dit wellicht overbodig geacht omdat de vondsten en de documentatie dan vanzelfsprekend in het gemeentelijke depot zullen worden ondergebracht. Mogelijk wordt het door andere uitvoerders achterwege gelaten doordat ten tijde van het opstellen van het rapport de overdracht van de vondsten en documentatie nog niet heeft plaatsgevonden. Niettemin kunnen deze gegevens wel worden verstrekt want ze moeten op voorhand bekend zijn.

Tot slot bevat 12% geen ISBN- of ISSN-nummer (tabel 10) en twee rapporten missen de naam van de auteur (tabel 11).¹¹

¹¹ In een geval is wel de auteur van het conceptrapport vermeld (die tevens projectleider was en dus de vermoedelijke auteur), in het andere geval zijn wel de redacteur en overige personen vermeld die bijdragen hebben geleverd.

3.2 Onderzoeksopdracht en -doelstelling

In een groot deel van de beoordeelde rapporten (73%) is de onderzoeksopdracht of de doelstelling van het (inventariserend) onderzoek helder verwoord (tabel 13). Hierbij is er echter wel een opmerkelijk verschil tussen inventariserende veldonderzoeken (proefsleuven) en opgravingen. De doelstelling van de proefsleuvenonderzoeken is over het algemeen veel beter weergegeven dan die van de opgravingen (82% tegen 48%). Slechts in een klein aantal gevallen (3%) is helemaal geen onderzoeksopdracht of -doelstelling opgenomen. Hierin werd slechts de directe aanleiding voor het onderzoek vermeld. Het betrof rapporten van projecten die waren uitgevoerd door gemeentelijke archeologische diensten. In 24% vonden de beoordelaars de onderzoeksopdracht slechts gedeeltelijk terug of was deze veel te summier in het rapport beschreven.

Bij een waarderend proefsleuvenonderzoek dient de horizontale begrenzing, de ligging, de omvang, de datering en de waarde van de vindplaats(en) te worden bepaald. In het merendeel van de IVO-rapporten (60%) komt dit ook voldoende tot uitdrukking (tabel 14). Bij ruim een derde (34%) blijven echter een of meerdere van de genoemde aspecten onbenoemd. Slechts bij een klein aantal rapporten komt de doelstelling in het geheel niet aan de orde.

Bij de verslagen van opgravingen mag worden verwacht dat de inhoudelijke vraagstelling van het onderzoek wordt weergegeven. Toch ontbreekt deze in 22% geheel of gedeeltelijk (tabel 15). De helft hiervan betrof onderzoeken van gemeentelijke archeologische diensten, de andere helft betrof opgravingen (met beperkingen) die als spoedklus zijn uitgevoerd en waarvoor geen specifieke vraagstelling gold.

Op de vraag of het rapport verwijzingen bevat naar de eisen uit het programma van eisen, is in 19% (16% van de inventariserende veldonderzoeken, 26% van de opgravingen) een ontkennend antwoord gegeven (tabel 16). Opvallend hierbij is het grote aandeel van de projecten die door of in opdracht van een gemeentelijke archeologische dienst zijn uitgevoerd (75%). Mogelijk was voor een deel van deze projecten geen PvE opgesteld, maar dat kan uit de rapporten niet worden opgemaakt.¹²

3.3 Informatie uit het vooronderzoek

Een wetenschappelijk verantwoorde verslaglegging van een archeologisch onderzoek bevat naast de doelstelling ook de uitgangssituatie voor het onderzoek. Dit betreft een beschrijving van eventuele eerdere onderzoeken die op de locatie hebben plaatsgevonden

¹² Uit het onderzoek naar de kwaliteit van het veldwerk is eveneens naar voren gekomen dat voor 22% van de projecten geen PvE was opgesteld (zie Werk in uitvoering (1), p. 33).

en de resultaten daarvan voor zover die relevant zijn voor het vervolgonderzoek. Voor IVO-rapporten geldt verder dat deze een gespecificeerde archeologische verwachting moeten bevatten. Deze verwachting wordt met de IVO getoetst. Opgravingsrapporten daarentegen dienen de relevante kenmerken van de vindplaats te bevatten, zoals de landschappelijke en bodemkundige kenmerken en het huidige grondgebruik.

Uit het onderzoek blijkt dat in geen van de opgravingsrapporten een beschrijving van het voortraject ontbreekt wanneer er wel een eerder onderzoek is uitgevoerd (tabel 18).¹³ Niettemin is slechts 61% van deze beschrijvingen voldoende compleet.

Ook de voor het vervolgonderzoek relevante resultaten van deze vooronderzoeken ontbreken in 6% van alle rapporten geheel en in 38% gedeeltelijk (tabel 19). In sommige van deze gevallen wordt voor een weergave van de resultaten simpelweg verwezen naar de rapporten waar deze in te vinden zijn.

In de opgravingsrapporten ontbreken slechts één maal (4%) de landschappelijke en bodemkundige kenmerken van de vindplaats. In de overige 22 zijn ze geheel (14 maal) of gedeeltelijk (8 maal) aanwezig (tabel 22). Van deze beschrijvingen wordt 22% als slecht gekwalificeerd (tabel 23). De reden hiervoor is dat de informatie veel te summier is.

Ook de gespecificeerde archeologische verwachting, die het te toetsen uitgangspunt zou moeten zijn voor een inventariserend veldonderzoek, ontbreekt in maar liefst 27% van de IVO-rapporten nog geheel (tabel 20). In een aantal gevallen worden er redenen voor aangevoerd, bijvoorbeeld dat het proefsleuvenonderzoek onderdeel is van een groter of langlopend project. Voor de overige gevallen betekent het zonder beargumentering weglaten van de archeologische verwachting dat het rapport geen voldoende kan krijgen. Daarnaast ontbreken een of meerdere onderdelen in 55% van de verwachtingen. Vooral de specificatie van de diepteligging en de omvang ontbreken vaak.

Op het onderdeel 'vooronderzoek' is 40,5% van de IVO-rapporten als slecht beoordeeld (tabel 21). Als we de rapporten waarop deze vraag niet van toepassing is niet meetellen, dan is 52% van de rapporten onvoldoende bevonden. Dit negatieve oordeel komt voornamelijk doordat de resultaten van eerder(e) onderzoek(en) te gefragmenteerd worden weergegeven.

3.4 Toegepaste werkwijze

Een onderzoeksrapport behoort naast de uitgangssituatie en de doelstelling of vraagstelling vervolgens aan te geven welke werkwijze is toegepast om de vraagstelling te beantwoorden of de doelstelling te behalen. Dit wordt in 99% van de onderzochte

¹³ Bij twee opgravingen is er geen sprake geweest van een voortraject en is de opgraving gestart naar aanleiding van toevalsvondsten.

rapporten geheel of gedeeltelijk gedaan (tabel 24). Slechts bij één opgraving ontbreekt dit onderdeel volledig. In vrij veel verslagen (45% van de IVO-rapporten, 43% van opgravingsrapporten) wordt de uitgevoerde werkwijze wel beschreven maar is deze niet compleet. Regelmatig ontbreken onderdelen zoals de lengte, diepte of oriëntatie van de opgravings sleuven of -putten of de toegepaste zeef- of bemonsterstrategie.

De keuzes die gemaakt zijn ten aanzien van de werkwijze wordt in minder dan de helft (41%) van alle rapporten toegelicht (tabel 25). Daarbij wordt het bij opgravingen wat vaker gedaan (48%) dan bij proefsleuvenprojecten (37%). In bijna een derde deel van de rapporten ontbreekt de toelichting geheel. Hierbij gaat het in een aantal gevallen om noodonderzoek (naar aanleiding van toevalsvondsten), waarbij de keuzemogelijkheden op voorhand beperkt waren.

Een ander onderdeel van een archeologisch veldonderzoek waarvan mag worden verwacht dat het expliciet in de verslaglegging wordt beschreven, is het specialistisch onderzoek dat is toegepast. In bijna de helft van de projecten (48%) is er geen specialistisch onderzoek uitgevoerd (tabel 26). Met name bij inventariserend veldonderzoek blijft dit vaak achterwege. Van de 44 projecten waarbij wel specialistisch onderzoek is uitgevoerd ontbreekt in 16% de beschrijving in het geheel. In nog eens 43% is de beschrijving niet compleet.

De kwaliteit van de beschreven werkwijzen is door de beoordelaars in ruim tweederde deel (68%) van de rapporten als goed of voldoende beoordeeld (tabel 27). Het ontbreken van gegevens of het gebrek aan onderbouwingen voor de gemaakte keuzes heeft er toe geleid dat de resterende 32% als slecht is bestempeld.

3.5 Weergave van de resultaten

Nadat uiteen is gezet welke werkwijze is toegepast, volgt in de verslaglegging een bespreking van de onderzoeksresultaten. Deze bestaat uit de weergave van de data en de analyse daarvan.

In zijn totaliteit hebben de beoordelaars in ruim driekwart van de rapporten (76,5%) de weergave van de resultaten goed of voldoende bevonden (tabel 37). Bij de 23,5% die als slecht beoordeeld zijn, gaat het vooral op enkele cruciale onderdelen mis. Zo melden de beoordelaars het ontbreken van profielinformatie en van dieptes van sporen, of het ontbreken van verklaringen voor het feit dat er tijdens het veldwerk geen bewoningssporen zijn aangetroffen. Verder zijn de beschrijvingen vaak te summier of wordt slechts een deel van het vondstmateriaal besproken. Er is op dit punt geen verschil waargenomen tussen rapporten van inventarisaties en van opgravingen.

Op het gedetailleerdere niveau van de afzonderlijke onderdelen (zie tabellen 28 tot en met 36) is het beeld wisselend. Zo is van 70% van de proefsleuvenonderzoeken die wel vondsten of indicatoren hebben opgeleverd, de verspreiding van alle vondsten of indicatoren in beeld gebracht via een kaart (tabel 28), terwijl slechts 50% van de (gedateerde) vindplaatsen of andere indicatoren systematisch zijn opgetekend in een catalogus (tabel 29).¹⁴ Dat betekent niet dat deze gegevens ook volledig ontbreken. Vaak staan ze verspreid door de tekst in plaats van in een overzichtelijke catalogus.

Ook de beschrijvingen van de aangetroffen vindplaatsen, die inzicht dienen te geven in de locatie, het complextype, de datering en de diepteligging, zijn slechts in 63% van de IVO-rapporten volledig aanwezig (tabel 30). De overige 37% van de vindplaatsen wordt weliswaar beschreven, maar niet volgens de kwaliteitsnorm.

Analyses van de aangetroffen grondsporen en structuren, zoals die in opgravingsrapporten worden verwacht, zijn daarentegen wel in de meeste gevallen waarin dit van toepassing is aanwezig (86%) (tabel 31). Deze analyses zijn door de beoordelaars ook veelal (in 77%) als goed of voldoende beoordeeld (tabel 32). De negatieve beoordelingen (23%) zijn ingegeven door het feit dat de analyse eigenlijk ontbreekt en volstaan wordt met een beschrijving, of dat in het rapport slechts een deel van de sporen wordt geanalyseerd.

Op de analyses van het mobiele vondstmateriaal scoren de opgravingsrapporten minder goed. Allereerst wordt maar in 71% van de rapporten een analyse van al het aangetroffen vondstmateriaal gepresenteerd (tabel 33). In de overige ontbreken de analyses van delen van het mobiele vondstmateriaal.

Wel wordt van 71% van deze analyses de kwaliteit als goed of voldoende beoordeeld (tabel 34). De zes analyses die als slecht zijn beoordeeld betroffen in meerderheid de analyses die wel compleet waren uitgevoerd. De kritiek bestond er uit dat vondsten niet contextgebonden zijn geanalyseerd, dat literatuurverwijzingen ontbreken, dat er gerede twijfel is over de geloofwaardigheid van de dateringen. Opmerkelijk is dat deze negatieve beoordelingen niet op zichzelf staan. In vier van deze zes gevallen is ook de analyse van de sporen en structuren slecht bevonden.

Voor zover van toepassing, zijn tot slot de uitkomsten van het specialistisch onderzoek aanwezig in 67% van de IVO-rapporten en in 81% van de opgravingsverslagen (tabel 36). In zes rapporten (3 van IVO's en 3 van opgravingen) wordt wel melding gemaakt van specialistisch onderzoek, maar worden de uitkomsten niet vermeld.

Als 'bijvangst' valt bij dit onderdeel op dat de proefsleuvenprojecten regelmatig (10%) geen vondsten of sporen opleveren, terwijl ze bijna altijd zijn voorafgegaan door een booronderzoek en op grond van een gespecificeerde verwachting die ontleend is

¹⁴ Bij deze berekeningen zijn de projecten buiten beschouwing gelaten die geen vindplaatsen of indicatoren hebben opgeleverd. Hierdoor wijken de in de tekst genoemde percentages af van de percentages in de tabellen die wel een categorie 'niet van toepassing' bevatten.

aan een bureauonderzoek worden uitgevoerd. Dit kan een indicatie zijn dat de kwaliteit van een van de voorafgaande fasen (bijvoorbeeld het voorafgaande booronderzoek of daaraan voorafgaande bureauonderzoek of het selectieadvies) te wensen overlaat. Het kan echter ook een indicatie zijn dat het proefsleuvenonderzoek niet goed is uitgevoerd, bijvoorbeeld doordat de vlakken te diep of op de verkeerde plaats zijn aangelegd. Hiermee zijn de onderzoekers mogelijk op een serieus probleem gestuit. Het wordt dan ook in de risicoanalyse van de Erfgoedinspectie voor 2009 meegenomen.

3.6 Interpretatie

Na de analyse van de gegevens volgt de interpretatie, waarbij onder meer de aangetroffen resultaten worden vergeleken met de verwachtingen en uitgangspunten van het onderzoek en met de vraagstelling. Opdat er een meerwaarde kan worden ontleend aan de resultaten van een onderzoek worden deze tevens in relatie gebracht met al bestaande gegevens over de onderzoeksperiode of -regio.

Van de IVO-onderzoeken wordt 69% van de interpretaties als goed of voldoende beoordeeld (tabel 38). Een belangrijk argument voor de negatief beoordeelde interpretaties (31%) is dat de resultaten niet of onvoldoende gerelateerd worden aan de verwachting en/of aan de resultaten van eerdere onderzoeken. Bij deze slecht bevonden interpretaties valt tegelijkertijd op dat bijna tweederde (63%) vergezeld gaat van een slecht bevonden weergave van de resultaten en dat ze allemaal een volledig gespecificeerde archeologische verwachting ontberen.

In de opgravingsverslagen vindt in 61% een volledige terugkoppeling plaats van de resultaten met de verwachting en de vraagstelling (tabel 40). In nog eens 30% gebeurt dit gedeeltelijk. De interpretaties worden in 81% voldoende tot goed bevonden (tabel 41). Van de vier rapporten waarin dit aspect als slecht beoordeeld is, is eveneens de weergave van de resultaten negatief beoordeeld.¹⁵

Meer specifiek is in de opgravingsverslagen nagegaan of de interpretaties in een bredere context worden geplaatst door relaties te leggen met de reeds bestaande kennis van de periode en/of cultuur die het object van onderzoek was. Bij 87% gebeurt dit in meer of mindere mate (tabel 42). Over de wijze waarop dat gebeurt zijn de beoordelaars echter lang niet altijd positief: 70% is goed of voldoende beoordeeld, de rest negatief. Het negatieve oordeel is bijvoorbeeld ingegeven doordat de relatie onvoldoende wordt gelegd of doordat de auteur een gebrekkige kennis van het gebied blijkt te hebben. Ten aanzien van de relatie die gelegd wordt met al bestaande kennis over de directe omgeving, dat in alle opgravingsrapporten in meer of mindere mate gebeurt (tabel 46), is het oordeel in 68%

¹⁵ In de twee rapporten waarin een terugkoppeling met de uitgangspunten ontbrak, ontbrak een expliciete verwachting en vraagstelling. Deze zijn in de berekening van de percentages niet meegenomen. Ze zijn wel in de tabel opgenomen.

goed of voldoende. Bij de 32% waarin dit als slecht beoordeeld is, is het te summier bevonden. Tot slot is in 73% van de opgravingsrapporten in meer of mindere mate een interpretatie van de paleo-landschappelijke omgeving van de vindplaats opgenomen (tabel 44). Bij 27% ontbreekt deze ten onrechte. Hierbij gaat het in de helft van de gevallen om een stedelijke context en in een geval om een opgraving die (zo goed als) niets heeft opgeleverd. De aanwezige interpretaties zijn in 87,5% als goed of voldoende beoordeeld (tabel 45). De twee die als slecht beoordeeld zijn ontberen aandacht voor de landschappelijke setting.

3.7 Vindplaatswaardering

Een inventariserend veldonderzoek dient er op gericht te zijn om tot een waardering van de aangetroffen bewoningssporen te komen, zodat aan de hand daarvan de betrokken overheid een beleidsbeslissing kan nemen (beschermen, opgraven of vernietigen van de bewoningsresten). Op 24% van de IVO-rapporten was een vindplaatswaardering niet van toepassing doordat het veldwerk geen sporen of vondsten heeft opgeleverd (tabel 48). Van de onderzoeken waarop het wel van toepassing is, is voor 94% vastgesteld dat deze tot een voldoende complete waardering hebben geleid.

Vervolgens is nagegaan of de waarderingen volgens de kwaliteitsnorm zijn opgesteld en ingaan op de belevingswaarde (schoonheid en herinneringswaarde), de fysieke kwaliteit (gaafheid en conservering) en de inhoudelijke potentie (zeldzaamheid, informatiewaarde, ensemblewaarde en representativiteit). Hier komt allereerst uit naar voren dat op 27,5% van de inventarisaties een waardering van de belevingswaarde niet van toepassing is omdat er geen behoudenswaardige sporen zijn aangetroffen en/of omdat de bewoningsresten weinig mogelijkheden tot beleving boden en/of het PvE niet om een waardering van dit aspect heeft gevraagd. Daarnaast zijn de wel aangetroffen resten in 58% van de rapporten evenmin op hun belevingswaarde beoordeeld zonder dat daarvoor een verklaring wordt gegeven (tabel 49). Waarschijnlijk boden deze resten weinig aanknopingspunten voor beleving. Dat dient dan echter wel in het rapport te worden vermeld.

Een waardering op fysieke criteria (de gaafheid en conserveringsgraad van de bewoningsresten) blijkt in 85% van de inventarisaties waar dit op van toepassing is ook daadwerkelijk plaats te vinden (tabel 50). Nog eens 6% bevat een gedeeltelijke waardering. Voor de waardering op inhoudelijke gronden (zeldzaamheid, informatiewaarde, ensemblewaarde, representativiteit) geldt dat deze in 80% van de gevallen volgens de kwaliteitsnorm is uitgevoerd (tabel 51). In 9% is een dergelijke waardering gedeeltelijk volgens de norm uitgevoerd.

Van de uitgevoerde vindplaatswaarderingen is 70% als goed of voldoende beoordeeld (tabel 52). De slecht bevonden waarderingen blijken ofwel niet ontleend te zijn aan de waarderingssystematiek die de KNA voorschrijft, of onvoldoende te zijn onderbouwd. Volgens de beoordelaars is in één geval de waardering te laag is uitgevallen, in vier gevallen achten de beoordelaars de waardering te hoog. Bij de slecht bevonden waarderingen valt op dat in de helft van de gevallen ook de beschrijving van de vindplaats (zie tabel 37) tekortschoot.

Tot slot is in het kader van de waardering nagegaan of de beoordelaars vinden dat de inventarisaties zijn uitgevoerd tot op een niveau waarop een selectiebesluit gefundeerd genomen kan worden. In 69% van de beoordeelde rapporten vinden zij dat dit het geval is (tabel 53). Dit betekent dat naar hun oordeel echter 31% van de onderzoeken te beperkt is geweest of te beperkt is gerapporteerd. Zij geven aan dat in de helft van deze gevallen er te weinig onderzocht is, bijvoorbeeld door een te beperkte dekkinggraad of doordat er te weinig sporen zijn gecoupeerd. In de andere gevallen is men van mening dat het rapport te weinig inzicht geeft, bijvoorbeeld in de keuze voor de locatie van de proefsleuven of doordat profielinformatie ontbreekt, waardoor de geboden informatie niet-verifieerbaar wordt geacht. In één geval is het de vraag of het onderzoek niet te destructief geweest is (te diep gegraven) om (nog) tot een gefundeerde waardering te komen.

3.8 Selectieadvies

Als uitkomst van een inventariserend veldonderzoek kan naast een vindplaatswaardering een selectieadvies voor het vervolgonderzoek worden gegeven aan de betrokken overheid.¹⁶ In 40% van de inventarisaties is dit niet gebeurd of was het advies negatief (geen vervolgonderzoek nodig). Deels omdat er geen bewoningssporen zijn aangetroffen. Deels is het ook mogelijk dat er niet om gevraagd is in het PvE.

Indien er wel sprake is van een selectieadvies, is nagegaan in hoeverre deze nader gemotiveerd is op archeologische gronden. Dit betekent bijvoorbeeld dat een advies tot behoud voorzien is van een redengevende omschrijving of een advies tot opgraven voorzien is van een probleem- of doelstelling. Bij 43% van de adviezen bleek dit zondermeer het geval, bij 38% gedeeltelijk, maar bij 18% niet (tabel 54).

Daarnaast is nagegaan in hoeverre er bij het opstellen van het selectieadvies wordt gerefereerd aan het archeologische beleid van de betrokken overheid. Dit blijkt niet vaak het geval te zijn. Er wordt slechts in 22% van de rapporten naar een beleid verwezen (tabel 55), in nog eens 8% gebeurt dit gedeeltelijk. Het ontbreken ervan is echter lang niet

¹⁶ In de voor dit onderzoek gevolgde versie van de kwaliteitsnorm (2.2) was het geven van een selectieadvies een facultatief onderdeel. In versie 3.1 die sinds 1 januari 2007 van kracht is, is het verplicht.

in alle gevallen een omissie van de uitvoerder. In veel situaties was er waarschijnlijk (nog) geen sprake van een gemeentelijk archeologisch beleid. De reden voor het ontbreken van een verwijzing naar het archeologische beleid van de betrokken overheid valt echter niet uit de rapporten op te maken.

De inhoudelijke kwaliteit van het selectieadvies is in 70% goed of voldoende bevonden (tabel 57). Van de 11 rapporten waarvan het selectieadvies negatief is beoordeeld, komt in meer dan de helft van de gevallen (54%) ook de waardering als slecht uit de bus. Daarnaast is bij 36% van deze slechte selectieadviezen geconstateerd dat de veldactiviteiten niet tot een voldoende niveau zijn uitgevoerd om tot een verantwoorde beleidsbeslissing te komen (zie paragraaf 3.7 en tabel 53).

3.9 Presentatie

Tot slot is gekeken naar de algehele presentatie van de gegevens in de standaardrapporten. Zo dienen vindplaatsen herleidbaar te zijn door tekeningen en kaarten te voorzien van een schaalaaanduiding, een noordpijl, coördinaten en informatie over de gebruikte ondergrond. In 85% van de rapporten is dit ook het geval (tabel 58). De verslagen van opgravingen scoren op dit punt iets beter dan die van IVO's (respectievelijk 68% versus 60%).¹⁷ Als er gegevens ontbreken betreft het vaak coördinaten op locatiekaartjes en/of de sporenkaart. Regelmatig ook ontbreken profieltekeningen NAP-hoogtes en worden foto's afgebeeld zonder fotobordje met administratieve gegevens of zonder schaalaaanduiding.

Een standaardrapport dient eveneens alle gebruikte bronnen voor het vervaardigen van de kaarten en de literatuur te vermelden. Van de onderzochte verslagen voldoet slechts 67% hier aan (tabel 59). Met name de bronnen voor kaartmateriaal missen vaak. Daarnaast wordt niet altijd zorgvuldig omgegaan met referenties in de tekst (bijvoorbeeld het ontbreken van paginaverwijzingen) of worden de referenties niet zorgvuldig in de literatuurlijst verwerkt.

Standaardrapporten van opgravingen dienen eveneens te worden voorzien van bijlagen met basisgegevens en deelrapporten van bijvoorbeeld specialistisch onderzoek. Slechts 68% van de rapporten bevat alle noodzakelijk bijlagen (tabel 60). Bij de andere ontbreken vaak sporen- en/of vondstenlijsten.

In zijn totaliteit is de presentatie van 84% van de verslagen goed tot voldoende bevonden (tabel 61). Daarbij geldt dat er net iets meer aandacht wordt besteed aan

¹⁷ In de berekening van deze percentages is een rapport buiten beschouwing gelaten omdat deze geen kaartmateriaal bevat en de vraag hier op niet van toepassing was. In de tabel is deze wel meegenomen.

opgravingsrapporten (9% slecht) dan aan die van inventarisaties (19% slecht). Waar als eindoordeel slecht gegeven wordt, zijn doorgaans de kaarten en/of foto's gebrekkig (of afwezig) en zijn verwijzingen naar tabellen, afbeeldingen en de literatuurlijst fout. Ook is er soms sprake van veelvuldig slordig formuleren, onjuist gebruik van termen of een groot aantal taal- of typefouten.

3.10 Eindoordeel

Het eindoordeel is dat 63,5% van de onderzochte standaardrapporten voldoende (41%) of goed (22,5%) is (tabel 62). Meer dan eenderde (36,5%) van de rapporten is onder de maat en dus in wetenschappelijke zin niet verantwoord bevonden. Hierbij is geen noemenswaardig verschil tussen IVO-rapporten en opgravingsrapporten geconstateerd. Bij de goede rapporten valt op dat het niet alleen verslagen betreft van veldwerkprojecten die veel sporen en/of vondsten hebben opgeleverd. Ook het afwezig zijn van sporen is waardevolle informatie en een aantal keer is dit in een verslag op een bondige en toch zeer verantwoorde wijze neergelegd.

Bij de negatief beoordeelde rapporten valt op dat het merendeel op meerdere fronten faalt. Van de 23 slechte IVO-rapporten scoren er 19 slecht op minimaal twee cruciale onderdelen, 10 scoren zelfs slecht op alle cruciale onderdelen. Van de 8 slechte opgravingsrapporten zijn er 6 op minimaal twee cruciale onderdelen slecht bevonden, bij 3 hiervan zijn alle cruciale onderdelen onder de maat gebleken.

Vergelijking met eerdere studies naar standaardrapporten

Wanneer we de resultaten afzetten tegen de bevindingen van eerdere studies naar de kwaliteit van de archeologische rapportages, dan valt op dat er meer rapporten voldoende zijn beoordeeld. Uit een eerdere studie van de Inspectie¹⁸ bleek meer dan driekwart van de onderzochte rapporten van inventariserende veldonderzoeken niet aan de vereisten te voldoen en bij het onderzoek van de RACM naar rapporten van zowel inventarisaties als opgravingen werd 43,5% onvoldoende bevonden.¹⁹ In de huidige steekproef is 36,5% nog onvoldoende.

De winst zit vooral in het vollediger worden van de standaardrapporten. Ten opzichte van voorgaande jaren is bij de huidige steekproef beter invulling gegeven aan de specificaties die volgens de kwaliteitsnorm (KNA) minimaal noodzakelijk zijn. Het betreft dan met name de rapportages van inventariserende veldonderzoeken. Voor opgravingsrapporten is een vergelijking lastiger omdat minder vergelijkingsmateriaal voorhanden is.²⁰

In het onderzoek van de Inspectie uit 2005 werd nog geconstateerd dat geen van de 24 onderzochte rapporten van inventariserende veldonderzoeken voldoende invulling gaf aan de richtlijnen uit de KNA. Met name de beoogde systematiek voor de uitvoering van een inventariserend veldonderzoek ontbrak, waarbij de gespecificeerde archeologische verwachting met de juiste methoden wordt getoetst en die vervolgens tot een waardering van de vindplaatsen leidt. Het ontbreken van (meerdere) cruciale onderdelen, zoals de uitgangspunten (verwachting en vraagstelling) voor het onderzoek, de werkwijze (strategie en methodiek) om de vraagstelling te beantwoorden en de weergave van de resultaten is in de huidige steekproef bij een derde deel van de rapporten vastgesteld.

Eerder bevatten bijvoorbeeld 19 van de 24 IVO-rapporten geen gespecificeerde archeologische verwachting, het uitgangspunt voor een inventariserend veldonderzoek. Nu is dat teruggelopen tot 27%. Een vergelijkbare verbetering is overigens zichtbaar in de PvE's, aangezien 90% van de PvE's uit 2006 in een archeologische verwachting voorziet.²¹ Ook in de weergave van de onderzoeksvraagstelling is een verbetering te zien. In 2005 was deze nog slechts in de helft van de steekproef van de RACM (p.41) - in voldoende mate - aanwezig. In het huidige onderzoek voldoet 78% van de opgravingsrapporten op dit punt.

¹⁸ N.A. Aten *et al.*, 2005, IVO op niveau? Een onderzoek naar de kwaliteit van rapporten van archeologisch inventariserend veldonderzoek (IVO), Den Haag (RIA-rapport 2).

¹⁹ J.G.A. Bazelmans *et al.*, 2005, Mag het ietsje meer zijn? Een onderzoek naar door bedrijven opgestelde Programma's van Eisen voor archeologisch onderzoek uit de periode 2003-2004, Amersfoort (Rapportage Archeologische Monumentenzorg 120).

²⁰ In het onderzoek van de Inspectie uit 2005 zijn ze niet meegenomen, in het onderzoek van de RACM zijn er slechts 7 beoordeeld, hetgeen geen representatief beeld heeft opgeleverd van de kwaliteit in voorgaande jaren.

²¹ Zie 'Werk in uitvoering (1)', p. 21.

De beschrijving van de uitgevoerde werkwijze geeft als enige geen duidelijke verbetering te zien. In 2005 werden weliswaar in alle 24 IVO-rapporten beschrijvingen van de onderzoeksmethode(n) aangetroffen, maar deze werd over het algemeen te summier bevonden. Ook in het onderzoek van de RACM (2005) scoorde het onderdeel 'methoden en technieken' als een van de slechtste. Van de recent onderzochte rapporten geeft nog steeds slechts 54% een voldoende complete beschrijving van hetgeen men heeft uitgevoerd. Wat met name ontbreekt is een beschrijving van de methoden die voor specialistisch onderzoek zijn toegepast.

In de motivering voor de onderzoeksmethode valt weer wel een verbetering waar te nemen. Zo ontbrak deze in 2005 in 83% van de IVO-rapporten, nu nog in 31%.²² Ook deze verbetering in de IVO-rapporten staat niet op zichzelf aangezien ook de PvE's hierin een verbetering te zien geven. Inmiddels bevat 55% van de PvE's voor IVO's in meer of mindere mate een motivering voor de onderzoeksmethode die wordt opgelegd, terwijl dat in 2003 slechts in twee van de vijf PvE's voor inventarisaties het geval was.²³

Ook in de weergave van de onderzoeksresultaten is een verbetering opgetreden. In 2005 bevatte slechts 3 van de 10 IVO-rapporten (waar dit op van toepassing was) een complete beschrijving van de aangetroffen vindplaatsen. Bovendien gaf slechts de helft de verspreiding van de vondsten of andere archeologische indicatoren weer. Ook de RACM beoordeelde de weergave van de resultaten in slechts 49% van de rapporten voldoende. In de recente steekproef zijn deze percentages flink gestegen tot 63% (beschrijvingen) en 70% (vondstspreadsheets).

Tot slot zijn in de IVO-rapporten ook de vindplaatswaarderingen toegenomen. Er is zelfs sprake van een spectaculaire verbetering. In 2005 was het oordeel daarover nog uiterst negatief aangezien er nauwelijks waarderingen werden opgesteld, maar inmiddels bevat al 94% van de rapporten een waardering op grond waarvan een beleidsbeslissing kan worden genomen.

Ten aanzien van de inhoudelijke kwaliteit is er eveneens een verbetering opgetreden. In het RACM-onderzoek werd bijvoorbeeld de weergave van de analyse en interpretatie nog in 59% onvoldoende bevonden. Alle beoordelingen van de inhoudelijke kwaliteit tezamen geven een gemiddeld negatief resultaat van 29% te zien.

²² De in deze paragraaf genoemde percentages zijn niet in het rapport weergegeven. Ze zijn ontleend aan de gegevens uit het rapport en uitsluitend berekend ten behoeve van een vergelijking van de bevindingen.

²³ N.A. Aten, M.H. van den Dries, G.R.M. van den Eynde & D.H. de Jager, 2003, Een goed begin...., Een verkennend onderzoek naar het gebruik van de Kwaliteitsnorm Nederlandse Archeologie als richtsnoer bij het opstellen van Programma's van Eisen, Zoetermeer (RIA-rapport 1), p. 6.

Bevindingen van de rapporten versus die van de PvE's

Ten opzichte van de beoordeling van de PvE's scoren de rapporten op een aantal punten beduidend beter. Zo heeft maar liefst 60% van het ondersteunende kaartmateriaal in de PvE's een onvoldoende gekregen (deel 1, p.22 en tabel 1.18), terwijl dit onderdeel in de rapporten juist in 64% van de gevallen voldoende scoort. Waar in de PvE's in 52% van de gevallen de geraadpleegde literatuur en bronnen ontoereikend wordt geacht, is dit in de rapporten in 31% het geval. Hieruit zou kunnen worden opgemaakt dat bepaalde onderdelen bij de verslaglegging meer aandacht krijgen dan bij het opstellen van de programma's van eisen.

Het omgekeerde doet zich ook voor. Zo kreeg bijvoorbeeld de beschrijving van de verlangde werkwijze in de PvE's in een kwart van de gevallen het predicaat 'slecht'. De rapporten scoren hier beduidend slechter op aangezien 33% hiervan een negatief oordeel kreeg. Een zelfde beeld geeft de beschrijving van het specialistisch onderzoek te zien: slechts 24% van de rapporten bevat de methoden die voor het specialistisch onderzoek zijn toegepast, terwijl inmiddels wel tweederde van de PvE's aanwijzingen voor specialistisch onderzoek bevat.

Naast verschillen zijn er ook overeenkomsten. De meest opvallende overeenkomst betreft de tekortkomingen rond de bemonstering. In 80% van de PvE's worden de vereisten omtrent de bemonstering nog te weinig gespecificeerd beschreven. Van de rapporten voldoet eveneens meer dan de helft (52%) niet omdat deze de voor het specialistisch onderzoek toegepaste methoden missen.

Bevindingen van de rapporten versus die van het veldwerk

Een aantal van de genoemde tekortkomingen in de rapporten is opmerkelijk in vergelijking met de resultaten van het onderzoek naar de kwaliteit van het veldwerk. Uit het onderzoek naar het veldwerk komt bijvoorbeeld naar voren dat de veldwerkleiders bijna in alle gevallen (94%) goed op de hoogte zijn van de resultaten van voorafgaande onderzoeken (p.49). Het lijkt er dus op dat een flink deel van de kennis van de veldwerkleiders niet in de rapportage wordt vastgelegd. Een andere aanwijzing hiervoor is dat 92% van de veldwerkleiders een volledige of gedeeltelijke onderbouwing voor hun werkwijze en de in het veld gemaakte keuzes had, terwijl in de rapporten slechts in 69% van de gevallen een volledige of gedeeltelijke onderbouwing is opgenomen.

In de omgang met het vondstmateriaal zijn eveneens verschillen zichtbaar. In het onderzoek naar de kwaliteit van het veldwerk is vastgesteld dat 91% van de veldwerkleiders zorgvuldig met het vondstmateriaal omgaat in de zin van het documenteren en opbergen. Deze zorgvuldigheid zet zich echter niet voort als het gaat om de ontsluiting van (de gegevens van) het vondstmateriaal. Zo bevat maar 70% van de IVO-rapporten alle gegevens over de verspreiding van de vondsten, 51% bevat een catalogus

van de aangetroffen vindplaatsen en 63% geeft er een adequate beschrijving van. Daarnaast bevat niet meer dan 68% van de opgravingsrapporten een analyse van het mobiele vondstmateriaal dat tijdens het veldwerk is aangetroffen. Ook over de plaats (het depot) waar de vondsten en de documentatie terug te vinden zijn, zwijgt 32% van de verslagen.

De verschillen zijn des te opmerkelijk aangezien er ook veel positieve overeenkomsten zijn. Zo bleek de positieve score van de veldwerkleiders (98%) op hun inzicht in de doelstelling van het onderzoek (als het een inventarisatie betrof) en in de archeologische vraagstelling (als het een opgraving betrof) zowel in lijn te zijn met de bevindingen ten aanzien van de PvE's op dit onderdeel (hierbij werd 97% redelijk tot goed bevonden), als met de weergave ervan in het standaardrapport (eveneens 97% bevat een duidelijke of gedeeltelijk duidelijke beschrijving van de doelstelling van het onderzoek).

De kwaliteit van de standaardrapporten

Het eindoordeel dat 63,5% van de onderzochte standaardrapporten voldoende of goed bevonden is en dus de elementaire onderdelen bevat voor een wetenschappelijk verantwoorde verslaglegging, betekent dat er nog flink wat ruimte voor verbetering is. De overige 36,5% is immers slecht bevonden. Bij al deze rapporten ontbreken (meerdere) cruciale onderdelen, zoals de uitgangspunten (verwachting en vraagstelling) voor het onderzoek, de werkwijze (strategie en methodiek) om de vraagstelling te beantwoorden of een weergave van alle relevante resultaten. Van de IVO-rapporten ontbeert bijvoorbeeld 27% de gespecificeerde archeologische verwachting, terwijl dit het uitgangspunt zou moeten zijn voor een inventariserend veldonderzoek. Dit betekent dat in deze rapporten de gepresenteerde onderzoekssystematiek niet sluitend is en ze dus een beperkte (of soms geen) wetenschappelijke waarde hebben.

Aanbeveling: het is in het belang van de archeologische monumentenzorg dat vergunninghouders voorkomen dat hun standaardrapporten cruciale onderdelen ontberen, omdat daardoor de wetenschappelijke waarde van het rapport - en dus van het archeologisch onderzoek - ernstig wordt beperkt.

Positief is dat de IVO-rapporten (waar dit op van toepassing is) wel nagenoeg allemaal (98%) als eindresultaat een waardering van de vindplaats hebben opgenomen.

Positief is ook dat in bijna alle opgravingsrapporten (91%) er in meer of mindere mate een terugkoppeling plaats vindt van de resultaten met de archeologische verwachting en/of de doelstelling/vraagstelling van het onderzoek.

Het feit dat de vereiste onderdelen in het merendeel van de rapporten aanwezig is en dat ze meestal op elkaar afgestemd zijn, betekent echter nog niet dat alle onderdelen inhoudelijk van voldoende kwaliteit zijn. Bijvoorbeeld de weergave van de beschikbare archeologische voorkennis over de onderzoekslocatie is in 52% van de IVO-rapporten waarop dit van toepassing is, en in 22% van de opgravingsrapporten negatief beoordeeld. Ten tweede wordt de beschrijving van de uitgevoerde werkwijze in 32% slecht bevonden en de resultaten worden in 23,5% slecht weergegeven. Ook voldoet 28,5% van de analyses en interpretaties van het mobiele vondstmateriaal niet. Die van de sporen en structuren zijn in 23% slecht. Tot slot wordt 30% van de uitgevoerde vindplaatswaarderingen en eveneens 30% van de selectieadviezen op inhoudelijke gronden slecht bevonden.

De 62 IVO-rapporten zijn op 7 onderdelen inhoudelijk beoordeeld. Hiervan scoorden er 26 (42%) onvoldoende op meerdere onderdelen. Van deze 26 scoorden er 13 (21% van het totaal aantal rapporten) zelfs onvoldoende op meer dan de helft van deze onderdelen. De 23 opgravingsrapporten zijn op 9 onderdelen inhoudelijk beoordeeld. Hiervan scoorden er 9 (39%) onvoldoende op meerdere onderdelen. Van deze 9 scoorden er 5 (22% van het totaal

aantal rapporten) onvoldoende op meer dan de helft van deze onderdelen. De belangrijkste knelpunten zijn dat de informatie veel te summier is, dat er belangrijke informatie ontbreekt en dat onderbouwingen achterwege zijn gelaten. Bij de IVO's komt de weergave van de resultaten van voorafgaand onderzoek het slechtst uit de bus (52% is slecht), de weergave van de resultaten het best (24% is slecht). Bij de opgravingsrapporten is de wijze waarop de resultaten in relatie tot de bestaande kennis over de omgeving van de vindplaats worden geïnterpreteerd het minst goed ontwikkeld (32% is slecht). Het best gaat het met de interpretatie van de landschappelijke ligging van de vindplaats (hiervan is 13% slecht bevonden).

Aanbeveling: vergunninghouders moeten in hun standaardrapporten meer aandacht besteden aan de archeologisch inhoudelijke kwaliteit van alle hoofdonderdelen; van de weergave van de resultaten van eerdere onderzoeken, van de uitgevoerde werkwijze, van de resultaten en interpretaties, van de waarderingen en van de selectieadviezen.

Relatief weinig rapporten hebben het predicaat 'goed' gekregen, de meeste halen niet meer dan een voldoende. Naar het oordeel van de onderzoekers kan de grote groep van (net) voldoende bevonden rapporten redelijk eenvoudig naar een hoger kwaliteitsniveau worden getild door meer aandacht te schenken aan de details van de verslaglegging, zoals aan de locatiegegevens van het onderzoeksgebied, aan het kaartmateriaal, de bronverwijzing en de algehele presentatie. Dit wordt ontleend aan de constatering dat veel van de verstrekte informatie vrij summier is, het aandeel 'gedeeltelijk' in de beoordelingen erg groot is, relevante details vaak ontbreken of het geheel slordig wordt gepresenteerd. Het eenvoudigweg hanteren van een checklist met aandachtspunten kan van nut zijn om deze quick win te realiseren. Hier ligt primair een taak voor de auteurs maar ook voor het management van de uitvoerende organisaties. Zij zijn tenslotte eindverantwoordelijk voor het bewaken van de kwaliteit van hun kennisproducten.

Aanbeveling: vergunninghouders kunnen de rapporten die (net) voldoende zijn, vrij eenvoudig naar een hoger kwaliteitsniveau tillen door meer aandacht aan de details te besteden. Zij zouden bijvoorbeeld een checklist van aandachtspunten kunnen hanteren bij het schrijven en controleren van een rapport.

Een deel van de ernstige tekortkomingen in de standaardrapporten zou wellicht ondervangen kunnen worden wanneer er in een externe beoordeling zou worden voorzien. Dergelijke beoordelingen vinden nu nauwelijks plaats. Ook de KNA vraagt niet om een beoordeling, zoals wel voor PvE's het geval is. Het door de uitvoerder gehanteerde systeem

voor het borgen van de kwaliteit dient voldoende waarborgen te hebben dat de verslaglegging voldoet aan de eisen uit de KNA. Daarmee is er echter nog geen borgingsmechanisme dat er voor zorgt dat de rapporten ook voldoen aan de eisen die de bevoegde overheid in het PvE heeft neergelegd. Bij uitzondering vragen gemeenten soms aan provinciale archeologen of directievoerders om een oordeel te geven over een rapport, maar het verdient aanbeveling dat de overheidsinstantie die de eisen aan de uitvoering stelt, structureel de verantwoordelijkheid op zich neemt voor de controle op de naleving van die eisen. Een eis tot goedkeuring van het rapport kan in het PvE worden opgenomen. Daarbij doet de gemeentelijke overheid er verstandig aan om een en ander procedureel en qua planning goed te organiseren en om het werken volgens een PvE bestuursrechtelijk vast te leggen, bijvoorbeeld via een archeologische verordening. Anders blijft het slechts een privaatrechtelijke overeenkomst tussen de opdrachtgever en de opdrachtnemer.

Aanbeveling: de opdrachtgevende overheid kan meer invulling geven aan zijn rol als eiser en hoeder van het erfgoed, door niet alleen het PvE op te stellen, maar ook het eindrapport te (laten) beoordelen en door dergelijke eisen bestuursrechtelijk vast te leggen.

Overige bevindingen

Een opmerkelijke bevinding, die niet zo zeer betrekking heeft op de kwaliteit van de verslaglegging als wel op de uitvoering van het archeologische veldonderzoek zelf, is dat naar het oordeel van de beoordelaars slechts 69% van de inventariserende veldonderzoeken zijn uitgevoerd tot op een niveau waarop een beleidsbeslissing (een selectiebesluit) gefundeerd kan worden genomen. In de overige 31% is er onvoldoende onderzoek verricht of is de verslaglegging van het onderzoek te beperkt om tot een weloverwogen besluit te kunnen komen.

Dit houdt in dat in bijna een derde van de inventarisaties het belang van het erfgoed in het geding kan komen indien op grond van het te beperkte onderzoek het selectiebesluit negatief uitvalt en de archeologische vindplaats verloren gaat. Omgekeerd kan ook het belang van de verstoorder in het geding komen, indien op basis van te weinig resultaten of onvoldoende onderbouwde resultaten een (duur) vervolgonderzoek wordt opgelegd. Ook hier ligt een taak voor de overheid die bij een archeologisch onderzoek betrokken is als het bevoegde gezag.

Aanbeveling: alle overheden die opdracht geven tot een archeologisch onderzoek doen er goed aan om gedurende de uitvoering en de uitwerking van archeologisch onderzoek na te (laten) gaan of er voldoende gegevens zijn verzameld om tot een verantwoord besluit te kunnen komen. Dit is in het belang van zowel het erfgoed als van de verstoorder.

Eveneens ernstig is dat bij het verzamelen van rapporten voor de steekproef er aanwijzingen zijn gevonden dat er een aanzienlijk nalevingstekort is ten aanzien van het aanleveren van standaardrapporten. Vooral de rapporten van gemeentelijke archeologische diensten lijken op grote schaal te ontbreken. De Erfgoedinspectie zal de naleving van de rapportageplicht systematisch in kaart gaan brengen.

Vergelijking met eerdere studies

Wanneer we de resultaten afzetten tegen de bevindingen van eerdere studies naar de kwaliteit van de archeologische rapportages, dan is er reden voor gematigd optimisme omdat er - over het geheel genomen - een licht stijgende lijn valt waar te nemen. Waar in 2005²⁴ eerst nog meer dan driekwart van de onderzochte rapporten van inventariserende veldonderzoeken niet aan de vereisten voldeed en later - in het onderzoek van de RACM²⁵ naar zowel inventarisaties als opgravingen - nog 43,5% onvoldoende was, is dat percentage licht afgenomen naar 36,5%. Hierbij zit de winst vooral in de toegenomen volledigheid van de standaardrapporten. Er wordt beter invulling gegeven aan de specificaties die volgens de kwaliteitsnorm (KNA) minimaal noodzakelijk zijn.

Ook de beoogde systematiek voor de uitvoering van een inventariserend veldonderzoek, waarbij de gespecificeerde archeologische verwachting met de juiste methoden wordt getoetst en die vervolgens tot een waardering van de vindplaatsen leidt, wordt beter toegepast. Er worden ook meer motiveringen voor de gemaakte keuzes opgenomen. Dat laatste staat niet op zichzelf, want we zien het ook bij de PvE's toenemen.

De beschrijving van de uitgevoerde werkwijze geeft als enige geen duidelijke verbetering te zien. Wat met name nog steeds ontbreekt is een beschrijving van de methoden die voor specialistisch onderzoek zijn toegepast.

De rapporten zijn niet alleen vollediger geworden, ook de inhoudelijke kwaliteit is verbeterd. In het RACM-onderzoek werd bijvoorbeeld de weergave van de analyse en interpretatie nog in 59% onvoldoende bevonden. In de huidige steekproef is rond de dertig procent van de beoordelingen van de inhoudelijke kwaliteit negatief.

In vergelijking met de PvE's scoren de rapporten beduidend beter op de kwaliteit van het ondersteunende kaartmateriaal en op het gebruik van literatuur en bronnen. Hieruit zou kunnen worden opgemaakt dat bepaalde onderdelen bij de verslaglegging meer aandacht krijgen dan bij het opstellen van de programma's van eisen.

Omgekeerd scoren de rapporten juist weer slechter op de beschrijving van de verlangde werkwijze dan de PvE's. Vooral het specialistisch onderzoek krijgt in de rapporten (nog) minder aandacht dan in de PvE's.

²⁴ N.A. Aten *et al.*, 2005, IVO op niveau? Een onderzoek naar de kwaliteit van rapporten van archeologisch inventariserend veldonderzoek (IVO), Den Haag (RIA-rapport 2).

²⁵ J.G.A. Bazelmans *et al.*, 2005, Mag het ietsje meer zijn? Een onderzoek naar door bedrijven opgestelde Programma's van Eisen voor archeologisch onderzoek uit de periode 2003-2004, Amersfoort (Rapportage Archeologische Monumentenzorg 120).

Naast verschillen vallen er ten slotte ook overeenkomsten te constateren. De meest opvallende overeenkomst betreft de tekortkomingen rond de bemonstering. In 80% van de PvE's worden de vereisten omtrent de bemonstering nog te weinig gespecificeerd beschreven. Van de rapporten voldoet eveneens meer dan de helft (52%) niet omdat deze de voor het specialistisch onderzoek toegepaste methoden missen. Hier lijkt zich het feit te wreken dat - zoals uit het onderzoek naar de kwaliteit van het veldwerk naar voren komt (p.50) - de bemonstering voor specialistisch onderzoek bij een overgrote meerderheid (77%) van de projecten niet of in geringe mate direct gerelateerd is aan de vraagstelling. Veel monsters worden waarschijnlijk uiteindelijk niet geanalyseerd of zonder specifieke (culturele) vraagstelling aan de specialisten aangeboden.

Aanbeveling: aangezien enkele aspecten in de rapportages stelselmatig achterblijven, zoals de weergave van de uitgevoerde werkwijze en de omgang met het specialistisch onderzoek, dienen vergunninghouders hier extra aandacht aan te besteden en dit snel te verbeteren.

In vergelijking met de bevindingen van het onderzoek naar de kwaliteit van het veldwerk valt op dat de veldwerkleiders van bepaalde aspecten goed op de hoogte waren maar dat deze kennis niet in voldoende mate in de rapporten terugkomt. Dit betekent dat lang niet alle beschikbare kennis in de rapportage wordt vastgelegd.

Aanbeveling: vergunninghouders moeten zich er van bewust zijn dat zij vaak meer kennis van een onderzoek hebben dan zij in hun rapporten expliciet maken. Zij moeten bij het schrijven van de rapporten in gedachten houden dat het rapport moet worden geschreven voor een lezer zonder voorkennis van het betreffende project.

Ten aanzien van de omgang met en de ontsluiting van het vondstmateriaal is men in het veld ook veel zorgvuldiger dan in de verslaglegging. Tijdens het veldwerk documenteren bijna alle veldwerkleiders (91%) nauwgezet hun vondsten en sporen, maar vervolgens ontbreekt in bijna een derde van de rapporten een analyse van het mobiele vondstmateriaal dat tijdens het veldwerk is aangetroffen. Ook over de plaats (het depot) waar de vondsten en de documentatie terug te vinden zijn, zwijgt een even groot deel van de verslagen.

Aanbeveling: vergunninghouders doen er goed aan om de nauwgezette manier waarop in het veld het vondstmateriaal wordt gedocumenteerd ook toe te passen bij het ontsluiten van de vondstgegevens via de verslaglegging.

Tot slot blijkt dat de eerder gedane constatering dat er vaak sprake is van een ambachtelijke uitvoering in plaats van een wetenschappelijke, uit de rapporten minder nadrukkelijk naar voren komt. In de rapporten wordt in bijna alle gevallen (91%) een relatie gelegd met de vraagstelling. Bovendien worden in het merendeel van de rapporten de resultaten beschouwd in de bredere context van de regio en de cultuur. Wel is de verantwoording in de zin van de onderbouwing van de interpretaties nog een aandachtspunt. Eveneens is er nog onvoldoende samenhang van het specialistisch onderzoek met de inhoudelijke vraagstelling(en).

Slotopmerking

Op grond van het gehele onderzoek naar de kwaliteit van PvE's, van het veldwerk en van de rapporten kan worden geconcludeerd dat er op dit vlak geen aanwijzingen zijn voor grootschalige misstanden ten aanzien van het wetenschappelijk handelen binnen de archeologische monumentenzorg. De in het eerste deelverslag van dit onderzoek geconstateerde stijgende lijn in de kwaliteit is ook bij de standaardrapporten zichtbaar. Dat wil niet zeggen dat er geen zorgen zijn op individuele basis (specifieke projecten, rapporten, PvE's of uitvoerders) of op deelaspecten van de rapportage. Zeer ernstig is bijvoorbeeld de constatering dat er in een derde van de situaties onvoldoende onderzoek is verricht om een gefundeerde beleidsbeslissing te kunnen nemen. Ook rijst de vraag hoe het komt dat 10% van de proefsleuvenonderzoeken niets oplevert terwijl er in principe een positieve archeologische verwachting aan ten grondslag ligt.

De bevindingen ten aanzien van de rapporten leveren bovendien een aanvullend argument om de in deel 1 van dit onderzoek verwoorde zorg over de wetenschappelijke meerwaarde van de huidige archeologische projecten aan een nadere analyse te onderwerpen. In het merendeel van de rapporten worden weliswaar de resultaten beschouwd in de bredere context van de regio en de archeologische cultuur, maar de kwaliteit van eenderde van deze beschouwingen wordt als slecht beoordeeld.

Concluderend geven de resultaten voldoende reden om voorlopig de vinger aan de pols te blijven houden. Het aandeel aan negatieve beoordelingen (36,5%) is naar het inzicht van de onderzoekers te groot om het toezicht op dit vlak achterwege te kunnen laten. Niettemin is er wel aanleiding tot differentiatie in het toezicht, waarbij het zich voorlopig kan beperken tot die uitvoerders die op een van de onderdelen onvoldoende kwaliteit hebben geleverd.

Bijlage 1

De resultaten van het rapportenonderzoek

Administratieve gegevens

Bevat het PvE de volgende administratieve gegevens:

Tabel 1 de datum?

	IVO		Opgraving		Totaal
	N	%	N	%	%
ja	55	89	19	83	87
nee	7	11	4	17	13

Tabel 2 de opdrachtgever?

	IVO		Opgraving		Totaal
	N	%	N	%	%
ja	62	100	23	100	100
nee	0	0	0	0	0

Tabel 3 de uitvoerder (het bedrijf of de instantie)?

	IVO		Opgraving		Totaal
	N	%	N	%	%
ja	60	97	23	100	98
nee	2	3	0	0	2

Tabel 4 het bevoegd gezag (gemeente, provincie of rijk)?

	IVO		Opgraving		Totaal
	N	%	N	%	%
ja	49	79	19	83	80
nee	13	21	4	17	20

Tabel 5 het landelijk registratienummer (onderzoeksmeldingsnummer/CIS-code)?

	IVO		Opgraving		Totaal
	N	%	N	%	%
ja	56	90	18	78	87
nee	6	10	5	22	13

Tabel 6 de locatie van het onderzoeksgebied (gemeente, plaats, toponiem, minimaal 4 x/y-coördinaten)?

	IVO		Opgraving		Totaal
	N	%	N	%	%
ja	25	40	16	70	48
nee	37	60	7	30	52

Tabel 7 de periode waarin het onderzoek daadwerkelijk is uitgevoerd?

	IVO		Opgraving		Totaal
	N	%	N	%	%
ja	62	100	23	100	100
nee	0	0	0	0	0

Tabel 8 de (digitale) kaart van het onderzoeksgebied?

	IVO		Opgraving		Totaal
	N	%	N	%	%
ja	62	100	23	100	100
nee	0	0	0	0	0

Tabel 9 het beheer en de plaats van de documentatie?

	IVO		Opgraving		Totaal
	N	%	N	%	%
ja	40	65	18	78	68
nee	22	35	5	22	32

Tabel 10 een ISBN- of ISSN-nummer?

	IVO		Opgraving		Totaal
	N	%	N	%	%
ja	55	89	20	87	88
nee	7	11	3	13	12

Tabel 11 de auteur(s)?

	IVO		Opgraving		Totaal
	N	%	N	%	%
ja	61	98	22	96	98
nee	1	2	1	4	2

Tabel 12 de betrokken specialist(en)?

	Opgraving	
	N	%
ja	16	70
nee	7	30

Onderzoeksopdracht/doelstelling van het veldonderzoek

Tabel 13 Bevat het rapport een duidelijke beschrijving van de onderzoeksopdracht of de doelstelling van het onderzoek?

	IVO		Opgraving		Totaal
	N	%	N	%	%
ja	51	82	11	48	73
nee	2	3	1	4	3
gedeeltelijk	9	15	11	48	24

Tabel 14 Wordt in het rapport duidelijk aangegeven dat het inventariserend veldonderzoek tot doel had om a. de horizontale begrenzing, b. de ligging, c. de omvang, d. de datering en e. de waarde van de vindplaatsen vast te stellen?

	IVO	
	N	%
ja	37	60
nee	4	6
gedeeltelijk	21	34

Tabel 15 Bevat het rapport de inhoudelijke vraagstelling?

	Opgraving	
	N	%
ja	18	78
nee	3	13
gedeeltelijk	2	9

Tabel 16 Bevat het rapport een verwijzingen naar (de eisen uit) het PvE?

	IVO		Opgraving		Totaal
	N	%	N	%	%
ja	52	84	15	65	79
nee	10	16	6	26	19
niet van toepassing	0	0	2	9	2

Tabel 17 Wordt uit het rapport duidelijk dat er doelen/wensen van de opdrachtgever waren die de uitvoering hebben beïnvloed?

Informatie uit het vooronderzoek

	IVO		Opgraving		Totaal
	N	%	N	%	%
ja	5	8	3	13	9
nee	57	92	19	83	89
gedeeltelijk	0	0	1	4	2

Tabel 18 Bevat het rapport een beschrijving van het voortraject van het onderzoek van de vindplaats?

	Opgraving	
	N	%
ja	14	61
nee	0	0
gedeeltelijk	7	30
niet van toepassing	2	9

Tabel 19 Bevat het rapport de voor het onderzoek relevante archeologische resultaten van eerder onderzoek op het betreffende terrein?

	IVO		Opgraving		Totaal
	N	%	N	%	%
ja	31	50	13	57	52
nee	3	5	2	9	6
gedeeltelijk	24	39	8	35	38
niet van toepassing	4	6	0	0	5

Tabel 20 Bevat het rapport de gespecificeerde archeologische verwachting die het uitgangspunt zou moeten vormen voor het onderzoek?

	IVO	
	N	%
ja	11	18
nee	17	27
gedeeltelijk	34	55

Tabel 21 Hoe beoordeelt u de weergave van de resultaten van het vooronderzoek (in relatie tot het verwachtingsmodel)?

	IVO	
	N	%
goed	10	16
voldoende	13	21
slecht	25	40,5
niet van toepassing	14	22,5

Tabel 22 Bevat het rapport de voor het onderzoek relevante kenmerken van de vindplaats? (denk aan landschappelijke, bodemkundige kenmerken en informatie over het huidige gebruik)

	Opgraving	
	N	%
ja	14	61
nee	1	4
gedeeltelijk	8	35

Tabel 23 Hoe beoordeelt u de weergave van de vindplaatsgegevens?

	Opgraving	
	N	%
goed	6	26
voldoende	12	52
slecht	5	22

Toegepaste werkwijze

Tabel 24 Bevat het rapport een beschrijving van de toegepaste werkwijze (=onderzoeksstrategie)?

	IVO		Opgraving		Totaal
	N	%	N	%	%
ja	34	55	12	52	54
nee	0	0	1	4	1
gedeeltelijk	28	45	10	43	45

Tabel 25 Bevat het rapport een toelichting op de keuzes die ten aanzien van de werkwijze (=onderzoeksstrategie) zijn gemaakt?

	IVO		Opgraving		Totaal
	N	%	N	%	%
ja	24	39	11	48	41
nee	20	32	6	26	31
gedeeltelijk	18	29	6	26	28

Tabel 26 Bevat het rapport de voor het specialistisch onderzoek toegepaste methode(n)?

	IVO		Opgraving		Totaal
	N	%	N	%	%
ja	11	18	7	30,5	21
nee	7	11	0	0	8,5
gedeeltelijk	10	16	9	39	22,5
niet van toepassing	34	55	7	30,5	48

Tabel 27 Hoe beoordeelt u de beschrijving van de werkwijzen?

	IVO		Opgraving		Totaal
	N	%	N	%	%
goed	12	19	5	22	20
voldoende	30	48,5	11	48	48
slecht	20	32,5	7	30	32

Weergave van de resultaten

Tabel 28 Bevat het rapport een kaart of kaarten met de verspreiding van vondsten of indicatoren?

	IVO	
	N	%
ja	37	60
nee	7	11
gedeeltelijk	9	14,5
niet van toepassing	9	14,5

Tabel 29 Bevat het rapport een catalogus van de (gedateerde) vindplaatsen en vondsten of andere indicatoren?

	IVO	
	N	%
ja	25	40
nee	13	21
gedeeltelijk	12	19,5
niet van toepassing	12	19,5

Tabel 30 Bevat het rapport beschrijvingen van de vindplaatsen die bestaan uit: a. de locatie, b. het complextype, c. de datering en d. de diepteligging?

	IVO	
	N	%
ja	32	52
nee	0	0
gedeeltelijk	19	31
niet van toepassing	11	18

Tabel 31 Bevat het rapport een analyse van de grondsporen en structuren?

	Opgraving	
	N	%
ja	19	83
nee	0	0
gedeeltelijk	3	13
niet van toepassing	1	4

Tabel 32 Indien aanwezig, hoe beoordeelt u de analyse van de grondsporen en structuren?

	Opgraving	
	N	%
goed	11	48
voldoende	6	26
slecht	5	22
niet van toepassing	1	4

Tabel 33 Bevat het rapport een analyse van het mobiele vondstmateriaal?

	Opgraving	
	N	%
ja	15	65
nee	0	0
gedeeltelijk	6	26
niet van toepassing	2	9

Tabel 34 Indien aanwezig, hoe beoordeelt u de analyse van het mobiele vondstmateriaal?

	Opgraving	
	N	%
goed	8	35
voldoende	7	30
slecht	6	26
niet van toepassing	2	9

Tabel 35 Bevat het rapport de basisgegevens van het dateringsonderzoek?

	Opgraving	
	N	%
ja	7	30
nee	0	0
gedeeltelijk	4	17
niet van toepassing	12	52

Tabel 36 Bevat het rapport de uitkomsten van het specialistisch onderzoek? (ecologisch, fysisch-geografisch, metallurgisch, etc.)

	IVO		Opgraving		Totaal
	N	%	N	%	%
ja	18	29	13	57	36
nee	3	5	3	13	7
gedeeltelijk	6	10	0	0	7
niet van toepassing	35	56	7	30	50

Tabel 37 Hoe beoordeelt u de weergave van de resultaten?

	IVO		Opgraving		Totaal
	N	%	N	%	%
goed	20	32	8	35	33
voldoende	27	44	10	43	43,5
slecht	15	24	5	22	23,5

Interpretatie

Tabel 38 Hoe beoordeelt u de interpretatie van de resultaten?

(worden de resultaten bijvoorbeeld in relatie gebracht met de verwachting en/of met eventueel eerder onderzoek?)

	IVO	
	N	%
goed	18	29
voldoende	25	40
slecht	19	31

Tabel 39 Hoe beoordeelt u de beantwoording van de eventuele aanvullende archeologisch-inhoudelijke vraagstelling?

	IVO	
	N	%
goed	10	16
voldoende	7	11
slecht	13	21
niet van toepassing	32	52

Tabel 40 Worden de resultaten in relatie gebracht met de verwachting en de vraagstelling?

	Opgraving	
	N	%
ja	14	61
nee	2	9
gedeeltelijk	7	30

Tabel 41 Indien van toepassing, hoe beoordeelt u de interpretatie in relatie tot de verwachting en de vraagstelling?

	Opgraving	
	N	%
goed	9	39
voldoende	8	35
slecht	4	17
niet van toepassing	2	9

Tabel 42 Worden de resultaten in relatie gebracht met de al bestaande kennis van de periode/cultuur die het onderwerp van studie was?

	Opgraving	
	N	%
ja	11	48
nee	3	13
gedeeltelijk	9	39

Tabel 43 Indien van toepassing, hoe beoordeelt u de wijze waarop de resultaten in relatie tot de bestaande kennis over de periode/cultuur worden geïnterpreteerd?

	Opgraving	
	N	%
goed	6	26
voldoende	8	35
slecht	6	26
niet van toepassing	3	13

Tabel 44 Bevat het rapport een interpretatie van de paleo-landschappelijke omgeving rond de vindplaats?

	Opgraving	
	N	%
ja	12	52
nee	6	26
gedeeltelijk	4	17,5
niet van toepassing	1	4,5

Tabel 45 Indien van toepassing, hoe beoordeelt u de interpretatie van de landschappelijke omgeving rond de vindplaats?

	Opgraving	
	N	%
goed	4	17
voldoende	9	39
slecht	2	9
niet van toepassing	8	35

Tabel 46 Worden de resultaten in relatie gebracht met de al bestaande kennis over de directe omgeving van de vindplaats?

	Opgraving	
	N	%
ja	13	57
nee	0	0
gedeeltelijk	9	39
niet van toepassing	1	4

Tabel 47 Hoe beoordeelt u de wijze waarop de resultaten in relatie tot de bestaande kennis over de omgeving van de vindplaats worden geïnterpreteerd?

	Opgraving	
	N	%
goed	4	17
voldoende	11	48
slecht	7	30
niet van toepassing	1	4

Vindplaatswaardering

Tabel 48 Bevat het rapport een waardering aan de hand waarvan een beleidsbeslissing (=behouden, opgraven of opgeven) genomen kan worden?

	IVO	
	N	%
ja	44	71
nee	1	2
gedeeltelijk	2	3
niet van toepassing	15	24

Tabel 49 Indien er sprake is van een waardering, zijn de vindplaatsen gewaardeerd op basis van de belevingsaspecten (= schoonheid en herinneringswaarde), met gebruikmaking van de in de KNA genoemde parameters?

	IVO	
	N	%
ja	17	27,5
nee	26	42
gedeeltelijk	2	3
niet van toepassing	17	27,5

Tabel 50 Indien er sprake is van een waardering, zijn de vindplaatsen gewaardeerd op basis van de fysieke criteria (= gaafheid en conservering), met gebruikmaking van de in de KNA genoemde parameters en puntenverdeling?

	IVO	
	N	%
ja	40	65
nee	4	6
gedeeltelijk	3	5
niet van toepassing	15	24

Tabel 51 Indien er sprake is van een waardering, zijn de vindplaatsen gewaardeerd op basis van de inhoudelijke criteria (= zeldzaamheid, informatiewaarde, ensemblewaarde, representativiteit), met gebruikmaking van de in de KNA genoemde parameters en puntenverdeling?

	IVO	
	N	%
ja	38	61,5
nee	5	8
gedeeltelijk	4	6,5
niet van toepassing	15	24

Tabel 52 Hoe beoordeelt u de waardering?

	IVO	
	N	%
goed	11	18
voldoende	22	35,5
slecht	14	22,5
niet van toepassing	15	24

Tabel 53 Vindt u dat de veldactiviteiten zijn uitgevoerd tot op het niveau waarop een beleidsbeslissing (bijv. selectiebesluit) gefundeerd genomen kan worden (zijn er niet meer of niet minder werkzaamheden verricht dan noodzakelijk en is men niet destructiever te werk gegaan dan noodzakelijk)?

	IVO	
	N	%
ja	43	69
nee	19	31

Selectieadvies

Tabel 54 Indien er sprake is van een selectieadvies, zijn hierin de keuzes nader gemotiveerd op basis van archeologische gronden (a. de redengevende omschrijving bij een advies tot behoud, b. de probleem- en doelstelling bij een advies tot opgraven)

	IVO	
	N	%
ja	16	26
nee	7	11
gedeeltelijk	14	23
niet van toepassing	25	40

Tabel 55 Indien er sprake is van een selectieadvies, wordt hierbij verwezen naar het (vastgestelde) archeologische beleid van de overheden (gemeente, provincie, rijk)?

	IVO	
	N	%
ja	8	13
nee	26	42
gedeeltelijk	3	5
niet van toepassing	25	40

Tabel 56 Indien er sprake is van een selectieadvies, zijn hierbij andere dan archeologische beleidskeuzes of -prioriteiten aan de orde? (de archeoloog mag alleen archeologische argumenten hanteren)

	IVO	
	N	%
ja	3	5
nee	34	55
niet van toepassing	25	40

Tabel 57 Hoe beoordeelt u het selectieadvies inhoudelijk (met betrekking tot de keuzes die worden gemaakt)?

	IVO	
	N	%
goed	13	21
voldoende	13	21
slecht	11	18
niet van toepassing	25	40

Presentatie

Tabel 58 Bevatten de tekeningen/kaarten de noodzakelijke onderdelen (schaal, noordpijl, coördinaten, ondergrond, verklaring symbool- en kleurgebruik, etc.)?

	IVO		Opgraving		Totaal
	N	%	N	%	%
ja	37	60	15	65	61
nee	11	18	1	4,5	14
gedeeltelijk	14	23	6	26	24
niet van toepassing	0	0	1	4,5	1

Tabel 59 Bevat het rapport de vermelding van de gebruikte bronnen (= ook literatuur en bronnen voor kaarten)?

	IVO		Opgraving		Totaal
	N	%	N	%	%
ja	41	66	16	70	67
nee	2	3	0	0	2
gedeeltelijk	19	31	7	30	31

Tabel 60 Bevat het rapport de noodzakelijke bijlagen (= deelrapporten en basisgegevens)?

	Opgraving	
	N	%
ja	15	65
nee	1	4,5
gedeeltelijk	6	26
niet van toepassing	1	4,5

Tabel 61 Hoe beoordeelt u de presentatie van het rapport
(let op: taal- en typefouten, relevantie van het beeldmateriaal, verzorging van het beeldmateriaal, zorgvuldigheid van de bronvermelding)?

	IVO		Opgraving		Totaal
	N	%	N	%	%
goed	24	39	10	43	40
voldoende	26	42	11	48	44
slecht	12	19	2	9	16

Eindoordeel

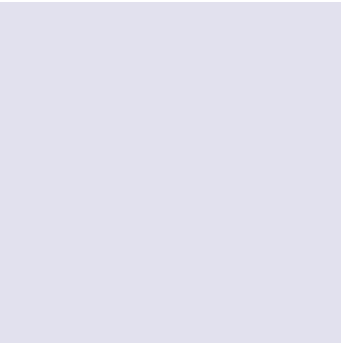
Tabel 62 Hoe beoordeelt u het rapport in zijn totaliteit?

	IVO		Opgraving		Totaal
	N	%	N	%	%
goed	12	19,5	7	30	22,5
voldoende	27	43,5	8	35	41
slecht	23	37	8	35	36,5

Bijlage 2

De beoordeelde categorieën rapport-opstellers

	IVO		Opgraving		Totaal
	N	%	N	%	%
bedrijf	52	84	19	83	84
gemeente	8	13	3	13	13
universiteit	1	1	1	4	2
RACM	1	1	0	0	1

Colofon

Uitgave

Erfgoedinspectie
Rijnstraat 50
Postbus 16478 (IPC 3500)
2500 BL Den Haag

Algemeen telefoonnummer	+31 (0)70 – 412 4012
Fax	+31 (0)70 – 412 4014
E-mail	info@erfgoedinspectie.nl
Website	www.erfgoedinspectie.nl

Tekst

M.H. van den Dries, Erfgoedinspectie
P.A.M. Zoetbrood, Rijksdienst Archeologie, Cultuurlandschap en Monumenten

ISBN 978-90-77510-26-1

© Den Haag, juli 2008

De Erfgoedinspectie waakt op nationaal niveau over een belangrijk deel van het Nederlands erfgoed. Het toezicht is gericht op archeologische opgravingen, archieven bij de centrale overheid, het roerend cultureel erfgoed en onroerende monumenten.

De Erfgoedinspectie ziet erop toe dat de regels worden nageleefd en stimuleert verbeteringen in het behoud en beheer en een goede omgang met het erfgoed. Waar nodig treedt zij op bij incidenten en calamiteiten.

De Erfgoedinspectie valt onder het ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap. De inspectie werkt onafhankelijk en stelt objectief haar bevindingen vast en rapporteert daarover. Daarnaast adviseert zij de Minister over de kwaliteit en effectiviteit van de regelgeving.

